

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/ekostod

Mål-processutvärdering av Trygg fotboll i Göteborg

Slutrapport av Brottsförebyggande Rådets ekonomiska stöd

Erik Madsen

Manne Gerell

Kriminologiska Institutionen

Malmö Universitet

Innehåll

Förord	4
Inledande sammanfattning	5
1. Bakgrund	6
1.1 Problembild på och kring fotbollsevenemangen i Göteborg	7
1.1.1 Ordningsstörningar	7
1.1.2 Indirekta riskbeteenden	8
1.1.3 Supportergrupper med våldskapital	9
1.1.4 Matchrelaterade sammanhang i övrigt	11
1.2 Brottsförebyggande och ordningshållande samverkan i Göteborg	12
1.2.1 Aktörerna och dess organisering	13
1.3 Trygg fotboll i Göteborgs metodologiska bakgrund	15
1.3.1 'Trygg i' konceptet	15
1.3.2 Kamratprogrammet	16
2. Syfte, Frågeställningar och metod	18
2.1 Syfte och frågeställningar	18
2.2. Metod	19
2.2.1. Kvalificerad uppföljning	19
2.2.2 Interventionsteori	20
3. Genomförande	25
3.1 Dokumentanalys	25
3.1.1 Preliminär analys av dokumentationen	26
3.2 Intervjustudie	28
3.2.1 Urval och kontakt	28
3.2.2 Respondenter	28
3.2.3 Genomförande	29
3.2.4 Databearbetning och analys	29
4. Resultat	30
4.1 Planerade åtgärder	31
4.1.1 Samverkan	31
4.1.2 Brott och problemförebyggande åtgärder	32
4.1.3 Rimlighetsbedömning	33
4.2 Implementering av planerade åtgärder (genomförda insatser)	36
4.2.1 Samverkan	36
4.2.2 Situationella preventionsinsatser	44
4.2.3 Sociala preventionsinsatser	50
4.2.4 Sammanfattning av implementering	53

4.3 Aktörernas upplevelser av implementeringen och dess hinder/förutsättningar	54
4.3.1 Implementering av arbetsmodellen och mötesstrukturen.....	54
4.3.2 Processledning och handledning i arbetssättet	55
4.3.3 Organisationernas organisering, kultur och arbetssätt	56
4.3.4 Extern kommunikation om projektet.....	57
5. Diskussion och Slutsatser.....	59
Referenser.....	62
Bilagor.....	65

Förord

Denna utvärdering av samverkansprojektet 'Trygg fotboll i Göteborg' har kunnat genomföras genom finansiering från Brottsförebyggande Rådet samt extra tillskjutna medel från Malmö Universitet. Tack till Trygg fotboll i Göteborg för uppdraget att få utvärdera projektets första år.

Vi vill rikta ett stort tack till alla som ställt upp som respondenter i undersökningen, och särskilt till Anders Almgren som varit behjälplig genom hela processen samt Jonas Havelund som varit med och sett till att utvärderingen över huvud taget kommit på plats.

Slutligen vill vi också understryka att rapporten, dess tolkningar och slutsatser är våra egna som utvärderare, och inte något som ska lastas några av de ovan nämnda eller andra inblandade i TFG. Vi har i skrivandet av rapporten utgått från BRÅs mall med rubriker.

Erik Madsen och Manne Gerell

2019-02-28

Inledande sammanfattning

Denna rapport är en processutvärdering av projektet Trygg Fotboll i Göteborg (TFG) som genomförts med hjälp av analys av dokument samt intervjuer med deltagande aktörer. I TFG samverkar polis, kommun och fotbollsklubb med syfte att minska otryggheten, brottsligheten och ordningsstörningarna med hjälp av förbättrad samverkan samt förebyggande arbete. I projektets planering låg fokus framför allt på att utveckla en bristfällig samverkan samt att ta fram nya, och mindre repressiva, metoder att hantera risksupportrar – vilket kan betecknas social prevention. Utvärderingen visar att projektet verkar ha medfört förbättrade rutiner för samverkan, men att det inte gjorts så mycket som planerat avseende social prevention, och att istället situationell prevention kommit i fokus. En förutsättning för att få arbetet att fungera väl är tydliga strukturer och processtöd. Ett hinder som identifierats i implementeringen är tröghet i organisationerna, vilket gör att saker tar tid och genererar frustration. Dessutom hade delar av verksamheten troligen mått bra av viss extern kommunikation eller marknadsföring, något som samtidigt är vanskligt med en verksamhet som är under uppförande. Sammantaget är utvärderingens slutsats att metoden verkar vara ett rimligt sätt att arbeta kring problem med fotbollsmatcher, och att det fokus mot situationell prevention som verkar ha växt fram under projektets gång kanske också initialt är mer passande för denna typ av samverkan än mer komplicerade insatser som syftar till att förändra risksupportrars brottsbenägenhet.

1. Bakgrund

Under hösten 2017 inleddes samverkansprojektet 'Trygg fotboll i Göteborg' (TFG) som beskrivits som det första av sitt slag i Sverige med organiserad samverkan mellan aktörerna Polisen, IFK Göteborg och Göteborgs Stad. Den bakomliggande problembilden till projektet utgjordes dels av bristande och begränsad samverkan mellan aktörerna kring fotbollsrelaterad problematik, och dels av ihållande problem med ordningsstörningar och bristande trygghet i samband med fotbollsmatcher. Problembilden kring fotbollsevenemangen i Göteborg beskrevs vara i förändring, med en ökning av ordningsstörningar i form av så kallade 'rusningar' utanför arenan och pyroteknikanvändning, samtidigt som det upplevdes finnas en ökad drogliberalism bland unga supportrar. Trygg fotboll i Göteborgs arbetsmetodik består av en till fotbollskontexten anpassad implementering av modellen 'trygg i'. "Trygg i" är ett samverkansprojekt för ökad trygghet som finns i form av Trygg i Göteborg, men också lokala varianter inom kommunen såsom Trygg i Angered. Med utgångspunkt i det arbetet initierades TFG som ett försök att utveckla samverkan kring fotbollsrelaterade problem och förbättra tryggheten i fotbollsrelaterade sammanhang.

I detta första kapitel kommer vi att försöka teckna en bakgrund till projektet. Bakgrunden består av tre delar: inledningsvis beskrivs problembilden i samband med fotbollsevenemang i Göteborg, följt av en skildring av det brottsförebyggande och ordningshållande samverkansarbetet kring fotbollsevenemang i Göteborg innan TFG. Slutligen beskrivs TFGs metodologiska bakgrund och ursprung i form av arbetsmetodiken 'Trygg i Göteborg' samt idén om en samverkansform mellan IFK Göteborg och Göteborgs stads Sociala resursförvaltning benämnt 'Kamratprogrammet'.

Först ska vi dock översiktligt säga några ord om brottsförebyggande arbete eftersom det är ett viktigt tema för TFG samt för denna utvärdering. Brottsförebyggande arbete kan innefatta en mängd olika typer av insatser, och ibland finns en tendens att kalla vad som helst för brottsförebyggande. För att termen ska vara meningsfull bör det dock vara en insats som primärt syftar till att minska brott, ordningsstörningar eller otrygghet. Det innebär att vi i detta sammanhang inte kommer diskutera t ex förbättrad undervisning i skolor som brottsförebyggande arbete, även om det mycket väl kan ha brottsförebyggande effekter, eftersom förbättrad undervisning primärt syftar till förbättrad kunskap, inte minskad brottslighet.

Brottsförebyggande arbete kan också indelas i delmängder på en rad olika sätt. För denna utvärdering är en viktig skiljelinje den som står mellan *situationell prevention* och *social prevention*.

Situationell prevention handlar om att förändra en miljö eller situation så att det blir svårare, jobbigare, eller bara mindre intressant att begå brott. Det kan handla om att öka övervakningen, eller att reducera tillgången på saker att stjäla, eller att minska risken för provokationer. Ur fotbollsperspektiv kan en typisk sådan insats vara att skilja på olika lags supportrar så att dessa inte i onödan provocerar varandra vilket annars kunnat föranleda våld eller annan brottslighet. Detta benämns i dokumentationen för TFG ofta kort och gott som prevention. Ett exempel på situationell prevention riktat mot fotbollssammanhang som utvärderats i en svensk kontext är att den kameraövervakning som infördes på svenska arenor 2000 - 2001 enligt en studie befanns ha minskat ordningsstörningar på matcher (Priks 2014).

Social prevention inriktar sig istället på att förändra individen. Om vi kan få fotbollssupportrarna att inte se våld som ett alternativ så kanske det inte gör något om olika lags supportrar möts. Det blir ändå inte något våld. Inom den sociala preventionen är målsättningen att på olika sätt förändra individers brottsbenägenhet, så att dessa löper en minskad risk att begå brott oavsett hur situationen eller miljön ser ut. Detta benämns ofta som intervention i TFGs dokumentation, men vi har valt att benämna det social prevention för att tydliggöra dess förhållande till den situationell preventionen.

Båda dessa typer av prevention är viktiga att arbeta med, och båda intar framträdande positioner i arbetet med TFG. Hur de genomförts skiljer sig dock ganska mycket åt, vilket kommer att bli ett återkommande tema i denna utvärdering.

1.1 Problembild på och kring fotbollsevenemangen i Göteborg

1.1.1 Ordningsstörningar

Inledningsvis beskrevs i ansökan om ekonomiskt stöd till Brottsförebyggande Rådet en komplex problembild bestående av bland annat olika former av direkt ordningsstörande beteenden i samband med fotbollsevenemang i Göteborg (Almgren, 2017). Detta ligger även i linje med de slutsatser som framkommit i de statlig offentliga utredningarna *Mindre våld för pengarna* (SOU 2012:23) och *Mera glädje för pengarna* (SOU 2013:19). I dessa konstaterades att det förekommer ordningsstörningar och brottslighet vid svenska

elitfotbollsevenemang i form av bland annat våldsamheter riktade mot andra lags supportrar, polis, ordningsvakter och föreningspersonal, inkastning av föremål på spelplanen samt illegalt användande av pyroteknik (SOU 2013:19). Problembilden i Göteborg framställdes av Almgren (2017) även vara i förändring genom till exempel att ordningsstörande så kallade 'rusningar' återkommit i samband med evenemangen. Det vill säga grupper av supportrar som kollektivt 'rusar' aggressivt i riktning mot grupper av de andra laget supportrar i ambition att söka konfrontation med dessa. I andra dokument (TFG, 180821) och även flertalet intervjuer (Intervju #5 190115; Intervju #8 190130) framhölls även det illegala användandet (och i enstaka fall kastandet) av pyroteknik, som det mest frekvent förekommande problemet vid evenemangen. Olika aspekter av ultraskulturen, och då i synnerhet användandet av pyroteknik har också tidigare framhållits som en av de största utmaningarna för föreningar och myndigheter i storstäderna (Madsen, et al, 2019; Samverkansrådet, 2014), och Göteborg utgör i sammanhanget inget undantag.

Förekomsten av illegal pyroteknik på de svenska fotbollsläktarna har beskrivits som "de facto avkriminaliserad" (Stott, Havelund och Lundberg, 2015, s 6). Dels är användandet i hög grad socialt acceptabelt inom supportertermiljön. Samtidigt är det ett relativt ringa brott vilket gör att polisen, utifrån behovs- och proportionalitetsprincipen, sällan eller aldrig väljer att direkt ingripa på läktaren. Vidare är supportrarna som antänder pyroteknik ofta maskerade vilket gör det svårt att även i efterhand identifiera och lagföra vederbörande (SOU 2013:19).

Sammanfattningsvis kan det alltså konstateras att det förekommer problem med ordningsstörningar, till stor del i form av pyroteknik och rusningar, och att detta i sin tur upplevs påverka tryggheten på fotbollsmatcher i såväl Göteborg som mer allmänt i Sverige.

1.1.2 Indirekta riskbeteenden

Vidare framhölls förekomsten av en indirekt problematik av andra riskbeteenden som inte nödvändigtvis utgör ordningsstörningar, till exempel en ökad grad av drogliberalism och droganvändning inom delar av supportertermiljön, samt ett utbrett myndighetsförakt bland supportrar och tydlig känsla av marginalisering (Almgren, 2017). Droganvändning och även bruk av alkohol beskrevs som kringliggande problem som kan orsaka eller förstärka negativa beteenden i samband med fotboll såväl som i samhället i stort (TFG, 180821). Myndighetsföraktet och känslan av marginalisering har bland annat uttryckts genom kritiska läktarsånger riktade mot fotbollsförbundet och polismyndigheten (SOU 2012:23).

Sammankopplat med myndighetsföraktet finns även en kritik bland supportrarna kring att åtgärder som vidtas i fotbollssammanhang är ensidigt repressiva och en avsaknad av alternativa åtgärder och insatser (Almgren, 2017). Droganvändning och myndighetsförakt upplevs dels medföra ökade problem avseende ordningsstörningar och liknande indirekt, och dels mer generellt medföra att det blir svårare att motverka och förebygga problemen och utgör därför en viktig infallsvinkel för att förstå problematiken runt fotbollsmatcher i Göteborg.

1.1.3 Supportergrupper med våldskapital

Inom den svenska supporterulturen ryms många olika sorter grupperingar med olika struktur och inriktningar. Av dessa är det två som kan beskrivas utmärka sig i ordningslägessammanhang varför de är av intresse att beskriva närmare: Ultras- och firmagrupperingar (Stott et al., 2018). Dessa två är till sin natur relativt olika, men upplevs av polisen tillsammans stå för mycket av de problem som finns kopplat till fotbollsmatcher. I denna text kommer denna kategori av supportrar ibland att benämnas "risksupportrar". Vi är medvetna om att det är en generalisering som inte är helt träffande, men har ändå valt att för enkelhetens skull använda denna benämning som en form av samlingsnamn för vissa inom ultras- och huligankulturen samt individer med problematiskt beteende som ej har tydlig koppling till den typen av grupperingar.

Ultrasgrupperingar och ultraskultur

Kring många svenska föreningar finns ultragrupperingar, så även i Göteborg. Ultrasgrupper är hängivna supportrar som ofta också åker på bortamatcher och står för en stor del av läktarkulturen, särskilt på ståplatsläktare. Ultrasgrupperingarna är också ofta välorganiserade, aktiva och inflytelserika på läktarna (Stott et al., 2018). De är visuella i sitt uttryckssätt och syns ofta på läktarna i form av pyroteknik, flaggor, banderoller och större koreografier (tifo). Ultrasgrupperingarna kan även sägas ha ett stort demokratipatos (TFG; 180821), till exempel uttryckt genom ett stort engagemang för den så kallade '51%-regeln' (se nedan). Ultrasgrupperna är ofta även ofta relativt väl pålästa inom juridik och rättigheter (SOU 2012:23).

Ultrasupportrarna är vanligtvis yngre (upp till ca 25 år) män (SOU 2012:23). Medlemskapet i ultrasgrupperingar beskrivs vara förknippat med viss exklusivitet. Termer som 'rätt mentalitet', 'prövotid' och 'kvalité för kvantitet' är förekommande i gruppernas egna

beskrivningar (Madsen, 2017). Ultras kan sägas vara bland de största kritikerna mot repression som ibland tolkas som försök från myndigheter och andra att (i exempelvis frågan om illegal pyroteknik) stoppa eller förhindra supporterarnas uttrycksätt, kultur och 'frihet' (Hagström, Johansson & Jurell, 2010). Vidare finns ett myndighetsförakt som bottnar i uppfattningar om en allt för överdriven polisiär våldsanvändning (Månsson, 2016). Just begreppet 'frihet' har en central plats i ultraskulturen. Det vill säga en slags rebellisk kraft som i hög grad anser att supporter- och läktarkulturen ska få utvecklas organiskt oberoende från kontroll och styrning av polismyndighet eller andra makthavare. Exempelvis beskriver Supras Malmö sitt val av symboler enligt följande:

Såväl rebellen med slangbella som demonen ser vi som symboler för frihet, att inte underkasta sig systemet och att slå tillbaka mot etablissemangen och styrande krafter. Symboliken har alltid varit viktig när ultrasgrupperingar utvecklar sina kännetecken (Madsen, 2017, s 24).

Ultraskulturens fortsatta utveckling har av flera (Radmann, 2015; SOU 2012:23) beskrivits som en kanske viktigare fråga än firmakulturens dito. Stott et al, (2016) menar att ultrasgrupperingarnas relation till våld och våldsamma sammandrabbningar är komplex. Ultrasgrupper har inget direkt uttalad våldsagenda som firmorna men har beskrivits som att hela tiden befinna sig 'i gråzonen mellan det tillåtna och det otillåtna' (Radmann, 2015, s 139) och i en "slags gråzon mellan läktarkoreografier och någon form av latent huliganism" (Martin Lundgren i Hagström, Johansson & Jurell, 2010, s 145). Även om de sällan (även om det förekommer) aktivt söker större sammandrabbningar och fysiska konfrontationer är de öppet fientliga mot varandra och det pågår en slags konstant 'strid' mellan grupperna som har liknats vid en 'katt och råttalek' där den egna gruppens symboler i form av flaggor och dylika ska försvaras (även fysiskt) till varje pris (Hagström, Johansson & Jurell, 2010). Utifrån den sammanlagda bilden av ultras har de beskrivits som ett ibland större problem på matchdagar än firmagrupperingar (ibid.).

Firmor och 'huligangrupperingar'

I kontrast till ultrasgrupperingarna har firmorna en uttalad våldsagenda. Enligt Radmann (2015) är firmagrupperingar framförallt ett storstadsfenomen centrerat till de tre större Stockholmsklubbarna och IFK Göteborg, även om det förekommer i andra städer. En firma definieras vidare som: 'En sammanslutning av män som slåss mot andra firmor, ofta i en fotbollsklubbs namn' (ibid s 63).

Enligt SOU (2013:19) finns det cirka 650 - 700 aktiva firmamedlemmar i Sverige, varav cirka 400 är knutna till stockholmsklubbarna, 175 till IFK Göteborg och övriga fördelade på andra föreningar. Firmornas struktur kan beskrivas som ett nätverk av våldsintresserade män med inofficiella ledare, snarare än strukturerade föreningar med officiell ledning och organisation (SOU 2012:23). Deras medlemmar består av vuxna män (över 18 år) och uppåt utan övre åldersgräns. Utöver dessa finns även nära anknutna undergrupperingar av yngre individer i 14 - 17 års åldern, organiserade i så kallade 'babyfirmor', som utgör en viktig rekryteringsbas för firmorna (SOU 2012:23).

Likt utvecklingen i andra länder har det under de senaste 10 - 15 åren skett en förskjutning där firmagrupperingarna gradvis har övergått från konfrontationer i närheten av arenorna, för att istället arrangera uppgörelser i exempelvis skogspartier eller övergivna industriområden långt från arenorna, ibland icke matchdagar (Stott et al, 2018). Denna 'idealbild' av att firmorna inte slåss i närheten av arenan och andra supportrar har dock ifrågasatts, då det trots allt, ibland förekommer incidenter i stadsmiljö och nära arenorna ändå (SOU, 2012:23; Hagström, Johansson and Jurell, 2010). Enligt Radmann (2015) deltar de större firmorna i ett relativt fåtal sådana uppgjorda slagsmål per år, från vilka det efteråt (ibland) publiceras filmklipp i sociala medier. Genom bland annat dessa uppgörelser upprätthålls och rekonceptualiseras bilden av firmorna som grupper med våldskapital (Madsen et al, 2019), vilket ger dem makt att påverka andra aktörers beslutsfattande i olika frågor.

1.1.4 Matchrelaterade sammanhang i övrigt

Almgren (2017) lyfte även att det finns företeelser som i grunden upplevs som någonting positivt och till evenemangen bidragande, men som ändå kan innebära problem med ordningshållningen, såsom större följerna av supportrar till bortalaget. Detta utvecklades inte närmare i Brå ansökan, men i flertalet intervjuer framträdde en bild av att supportrar till bortalaget ofta har problem att finna en lämplig samlingspub inför matcher i Göteborg, vilket upplevdes vara en källa till oro för såväl supportrar som polis på matchdagar (Intervju #9, 190130). En respondent sträckte sig till och med till att beskriva Göteborg som en 'ibland supporterfientlig stad' (Intervju #6, 190115)

Fotbollskontexten som sådan beskrevs kunna vara en utlösande faktor eller orsak till såväl att en individ antingen agerar ordningsstörande eller uppvisar andra riskbeteenden. Samtidigt framhålls att det att individens relation till föreningen och dess företrädare kan, med rätt hjälp, verka som en motor till att välja en annan väg bort från sådana beteenden genom exempelvis hjälp med en drogproblematik av sociala resursförvaltningen (Intervju #4, 190115).

Slutligen bör det dock ändå noteras att problembilden, trots ovanstående beskrivningar, likväl som den ej skall förminska, ej heller bör överdrivas. I flertalet intervjuer framkom från såväl poliser och andra att många matcher fortlöper med ett gott ordningsläge (Intervju #5, 190115). Som exempel på detta kan också nämnas att det över säsongen 2011 års 490 matcher i allsvenskan och superettan endast rapporterades om ordningsstörningar (Radmann, 2015) vid ett mindre antal tillfällen. Samtidigt konstateras att de som sker ofta är centrerade till de tre storstadsregionerna (SOU 2013:19).

1.2 Brottsförebyggande och ordningshållande samverkan i Göteborg

Det lokala brottsförebyggande och ordningshållande arbetet kring fotbollsevenemangen i Göteborg har beskrivits som begränsat, såväl i omfattning som inriktning. Bristerna har framställts vara en följd av en otillräcklig samordning kring fotbollsrelaterad problematik samt även "kulturella" skillnader mellan aktörerna och bristande förståelse för varandras utgångspunkter (Almgren, 2017; Intervju #9, 190130). Samverkanssituationen innan TFG har i vissa fall bland annat beskrivits som att aktörerna befann sig i 'skyttegravar' utan gemensamt ansvarstagande och ansvarsförskjutande 'pekpinnar' gentemot varandra (Intervju #6, 190115). Det arbete som har bedrivits har främst varit direkt inriktat på att samverka kring evenemangens operativa ordningshållning på matchdagar och skett mellan Polis, föreningar och arena. Däremot har det inte funnits ett gemensamt, strukturerat och långsiktigt brottsförebyggande arbete i ett bredare nätverk av aktörer. Ej heller har det funnits något gemensamt strukturerat samverkan inriktad på indirekta riskbeteenden hos unga supportrar som inte leder till brottspåföljder såsom exempelvis droganvändning (Almgren, 2017). Eftersom det inte funnits en tillräckligt strukturerad samverkansform mellan aktörerna har den samverkan som de facto funnits, beskrivits som personbunden, det vill säga till stor del ha

varit direkt beroende av goda personliga relationer mellan individer i respektive organisation (Intervju #9, 190130).

Under flera år har det, utifrån ovanstående, funnits en ambition inom såväl IFK Göteborg som Polismyndigheten att systematisera och organisera ett bredare preventivt arbete. Ambitionen grundas dels i en insikt att det finns problemområden som de enskilda aktörerna inte ensamt kan hantera; istället finns ett behov av breda och gemensamma insatser från flera aktörer (Almgren, 2017). Problemområdena kan exempelvis bestå i ungdomar i supportermiljön som uppvisar riskbeteenden i form av droganvändning och liknande. Vidare grundas ambitionen i uppfattningen om ett behov av en 'bredare verktygslåda' än enbart de gränssättande och repressiva påföljderna som normalt utgör standardlösning vid regelbrott och brottsliga handlingar o fotbollskontexten. Det vill säga att genom samverkan förbättra möjligheten till sociala preventionsinsatser mot unga fotbollssupportrar som kan utgöra ett komplement till repressiva åtgärder i form av exempelvis tillträdesförbud och dagsböter (Almgren, 2017). Detta i synnerhet då det idag genom 'Trygg i Göteborg' finns väl utvecklade strukturer för att erbjuda sådana möjligheter till insatser i andra sammanhang än just den fotbollsrelaterade kontexten (i.e. utsatta områden et cetera; Almgren, 2017).

Dessa ambitioner har dock fallit på resursbrist; ingen har haft resurser eller tid till det komplexa arbete det innebär att samordna så vitt skilda verksamheter. För ett framgångsrikt sådant samverkansarbete krävs dels ett väl arbetslett och strukturerat samverkansarbete men även involvering av flera delar inom respektive organisation samt en tydlig rollfördelning mellan aktörerna (Almgren, 2017; Intervju #4, 190115).

1.2.1 Aktörerna och dess organisering

För att bidra till förståelsen av samverkanssituationen mellan de involverade aktörerna och dess utmaningar behöver slutligen några ord sägas om aktörernas respektive bakgrund och organisering.

Polismyndigheten

Polisen i Sverige omorganiserades år 2015, och gick från att ha bestått av en rad separata länspolismyndigheter samt en samordnande rikspolisstyrelse till att bli en nationell polismyndighet (SOU 2012:13). Polisen är indelad i 7 polisregioner, vilka i sin tur är indelade i polisområden och polisområdena är indelade i den minsta geografiska enheten

lokalpolisområden. Vad gäller ansvaret för fotbollsmatcher finns funktioner som berör det på olika nivåer. Det övergripande arbetet mot brott och ordningsstörningar finns primärt på lokalpolisområdesnivån, men andra aspekter på polisarbetet liksom nationell samordning och metodutveckling kan ligga på nationell-, regional- eller polisområdesnivå. Polismyndigheten kan beskrivas vara organiserad i olika 'stuprör' där exempelvis rättsavdelningen är arbetar fristående från den operativa verksamheten inom polisregionerna och lokalpolisområdena (Intervju #8, 190130; Intervju #9, 190130). Relaterat till genomförandet av fotbollsevenemang är det rättsavdelningen som hanterar tillståndsgivningen till arrangören, vilket inkluderar upprättandet av olika sorters villkor på arrangören (antal ordningsvakter, visitation et cetera) för att tillståndet ska beviljas (Intervju #8, 190130). Det operativa arbetet på matchdagar hanteras vanligen av lokalpolisområdet, men kan vid behov (exempelvis högriskmatch) hanteras högre upp i strukturen (Intervju #1, 190111).

Göteborg stad

Från Göteborgs stad är det sociala resursförvaltningen (SR), och i viss mån även tillståndsenheten, som är aktuella att beskriva i det här sammanhanget.

Organisatoriskt är staden uppdelad geografiskt utefter de 10 stadsdelarna, med stadsdelsnämnder. Beslut om aktiviteter och åtgärder som sträcker sig över hela staden (e.g. deltagande i TFG) behöver därför tas på möten mellan chefer för de olika stadsdelarna, så kallade 'paletten-möte' (Intervju #4 190115). I intervjuer har det framkommit svårigheter att få till ett sådant beslut kring samverkansavtalet mellan aktörerna, med bland annat hänvisning till den politiska situationen i Göteborg (Intervju #4 190115). Sociala resursförvaltningens uppdrag kan beskrivas som brett och består enligt Göteborg stads hemsida av olika former av stöd till göteborgare inom det sociala området. Detta inkluderar frågor som missbruk, hemlöshet, stöd till funktionshindrade, våld i nära relationer et cetera (Göteborg stad, 2019a). Genom sin breda palett med kompetenser för att arbeta med individers sociala förhållanden, var SR en högst relevant aktör att inkorporera i arbetet med framförallt sociala preventionsåtgärder.

Tillståndsenheten är den del av kommunen som har hand om alkoholtillstånd för stadens krogar och restauranger. Det är tillsynsmyndigheten som dels prövar och beviljar tillståndet, men också utövar tillsyn av krogarnas tillämpning av sitt tillstånd (Göteborgs stad, 2019b).

Som senare beskrivet blev tillståndsmyndighetens verksamhet aktuell att involvera i TFG samband med frågan om hantering av bortasupportrar och krögare (se rubrik 4.3).

IFK Göteborg

Svensk idrott bygger på en demokratisk folkrörelse bestående av över 20 tusen medlemsägda föreningar organiserade i olika specialförbund för respektive idrott under paraplyorganisationen Riksidrottsförbundet (RF). Sedan 1999 har det varit möjligt för föreningar att bilda idrottsaktiebolag för att bedriva verksamheten (SOU 2012:23). Dock med förbehållet att moderföreningen (som är medlemsägd) måste äga en röstmajoritet i bolaget. Det är denna regel som i folkmun har kommit att beskrivas som '51%-regeln'. Genom denna säkras att det är medlemmarna som i demokratisk anda styr över föreningarna, och inte någon annan likt de exempel som finns från andra länder där stora företag har köpt föreningar och sedan förändrat bärande delar (emblem och liknande) i föreningens identitet, utan påverkansmöjlighet från medlemmarna (Hagström, Johansson & Jurell, 2010). Således är det varje enskild förenings medlemmar som har kontroll över föreningen och dess verksamhet, främst via årsmötet. På detta sätt befinner sig föreningen i något av en konstant beroendeställning gentemot sina medlemmar, vilket överlag förstås som någonting positivt. I de fall det då finns grupper med ett vida känt våldskapital knutna till en förening finns dock risk att de genom det kan få ett oproportionerligt och otillbörligt inflytande över föreningens beslutsfattande (SOU 2013:19).

1.3 Trygg fotboll i Göteborgs metodologiska bakgrund

Trygg fotboll i Göteborg tar till största del metodologisk utgångspunkt från 'trygg i' konceptet utvecklat av Brottsförebyggande rådet och implementerat i staden Göteborg sedan 2012. Utöver detta tas viss inspiration från det så kallade kamratprogrammet som var en idé och ambition om samverkan kring social prevention för unga supportrar, mellan IFK Göteborg och Göteborgs stads Social Resursförvaltning (SR).

1.3.1 'Trygg i' konceptet

Arbetsmetodiken 'trygg-i', är utvecklat av Brå, och har funnits som samverkansform mellan Göteborgs stad, Polismyndigheten och civilsamhället i Göteborgs alla 10 stadsdelar sedan 2012. Trygg i är i praktiken en variant av att arbeta problemorienterat, och har flera likheter med andra varianter på den typen av arbete i en brottsförebyggande eller trygghetsfrämjande kontext (jfr Chainey & Ashby, 2012; BRÅ 2016). Utgångspunkten för TFG har varit att

bygga vidare på arbetet i Göteborgs kommun vilket kallas Trygg i Göteborg. Trygg i Göteborg har som målsättning att brottsligheten och otryggheten ska minska (Göteborgs stad, 2018). Detta ska uppnås genom en förbättrad samverkan, vilken i sin tur bygger på en strukturerad modell för samverkan och problemorienterat arbete.

Trygg i konceptet består av sex steg i kronologisk ordning. En lägesbild tas fram av respektive part (primärt polis och kommun, inom ramen för TFG även IFK Göteborg), utifrån lägesbilden tas en problembild fram där orsaksanalyser för problemen genomförs. En gemensam åtgärdsplan tas därefter fram, vilken implementeras och slutligen följs upp. Processen fortsätter sedan med en ny lägesbild och kan därmed sammanfattas med den cirkel som syns i Figur 1.

Figur 1. Trygg i modellen.

Centralt i sammanhanget är utgångspunkten i lägesbilden. Där aktörerna inom ramen för processen först tar fram sin egen lägesbild varpå de olika aktörernas lägesbilder fogas samman till en övergripande lägesbild. Att alltid starta med lägesbilden ger en tydlig struktur till arbetet, men lika viktigt är det att denna bygger på den vidare analys där problembilden identifieras och orsaker till denna etableras.

1.3.2 Kamratprogrammet

Vidare kan den delen av TFG som berör social prevention beskrivas vara en vidareutveckling av det så kallade 'kamratprogrammet', vilket var en tidig ambition om bättre samverkan, mellan IFK Göteborg och Göteborgs Stads social resursförvaltning (TFG, 171026). Idén syftade till att, inom området för social prevention, framta ett program eller arbetssätt som kunde utgöra ett alternativ till en enbart repressiv avstängning (Intervju #9, 190130). Utgångspunkten var ett nära samarbete mellan föreningen och stadens sociala resursförvaltning, där den senare beskrevs besitta en bred palett av potentiellt aktuella stödinsatser såsom drogavvänjning, program mot våld i hemmet et cetera (Intervju #9,

190130). Ett skäl till att detta inte kom i bruk angavs vara att det inom föreningen fanns en osäkerhet kring nyttan samt en viss rädsla kring att sådana alternativa åtgärder skulle riskera att betraktas som ett utslag av att föreningen 'skyddar huliganer'. En modell för ett sådant arbete skulle kunna gå till togs dock fram, där bland annat rättssäkerhetsaspekten hade en betydande påverkan (Intervju #9, 190130).

Sammanfattningsvis kan det alltså konstateras att TFG inriktar sig mot problem som är kopplade till grupper av fotbollssupportrar vilka ibland ägnar sig åt ordningsstörande eller brottslig verksamhet vilket anses generera otrygghet. För att bättre kunna hantera och förebygga dessa problem har TFG lanserats som ett sätt att strukturera samverkan och uppnå ett bättre förebyggande arbete med utgångspunkt i tidigare arbetssätt som varit verksamma i Göteborg.

2. Syfte, Frågeställningar och metod

2.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna mål-processutvärdering är att utvärdera samverkansprojektet 'Trygg fotboll i Göteborgs' syfte, målsättningar och arbetssätt utifrån ett processperspektiv. Det innebär att vi inriktar oss på att försöka utröna vad projektet försöker uppnå, hur det var tänkt att uppnås, om det faktiskt gjort, samt vilka eventuella hinder eller förutsättningar som kan noteras i implementeringsarbetet. Utvärderingen har alltså däremot inte någon ambition om att undersöka vilka effekter som TFG i slutändan fått på otrygghet eller oordning, utan det får bli en uppgift för eventuella framtida utvärderingar. Istället riktas fokus mot projektets arbetsprocesser och implementering av den sedan tidigare, i andra sammanhang, etablerade arbetsmetoden 'trygg i'. I detta kapitel ska vi kort gå igenom utvärderingens uppbyggnad, med avstamp i syfte och frågeställningar. En grundläggande komponent i utvärderingar är att identifiera hur det som utvärderats varit tänkt att fungera, dess interventionsteori. Detta görs i det följande avsnittet, varpå vi kort går igenom den arbetsmetod vi försökt följa som kallas kvalificerad uppföljning.

Utifrån studiens syfte formulerades följande frågeställningar:

- 1. Vilket syfte och vilka målsättningar kan identifieras med projektet 'Trygg fotboll i Göteborg'?
- 2. Vilka planerade insatser kan identifieras för de mål och det syfte som anges?
- 3. Är det rimligt att anta att de planerade insatserna kan leda till att målen uppnås?
- 4. Hur har de planerade insatserna implementerats och genomförts?
- 5. Hur har aktörerna upplevt implementeringen?
- 6. Vilka hinder och/eller positiva förutsättningar har identifierats?

Den första av dessa frågeställningar kommer att beröras redan i detta kapitel i och med att vi försöker identifiera projektets interventionsteori. Övriga fem frågeställningar kommer primärt att diskuteras i kapitel 4, men kan i viss mån även översiktligt beröras i kapitel 3.

2.2. Metod

Utvärderingen utgår övergripande från utvärderingsteoretiska begrepp såsom dessa preciseras av bland annat Vedung (2009). I detta kapitel kommer metoden att beskrivas, med start i en beskrivning av utvärderingsmetoden kvalificerad uppföljning, följt av interventionsteori.

2.2.1. Kvalificerad uppföljning

Metoden för utvärderingen består av en kvalificerad uppföljning genom användandet av en mål-processmodell (Vedung, 2009). En kvalificerad uppföljning är en tydligt strukturerad variant på en processutvärdering som följer 15 steg. I praktiken innefattar dock de sista stegen det som sker efter att själva utvärderingen är genomförd, och de 15 stegen ska kanske snarast ses som en idealform, eller ett tankesätt, att följa när en utvärdering genomförs.

I en kvalificerad uppföljning är de första stegen bearbetning av ämnet och dess material. Vid inledandet av utvärderingen togs det del av dokumentation från de möten som genomförts från oktober 2017 till december 2018. Dessutom fanns kompletterande dokumentation, exempelvis i form av den ansökan till BRÅ om medel som författats. Utifrån dessa dokument, och primärt ansöknings (Almgren, 2017) identifierades TFGs syfte och de målsättningar som kopplats till detta syfte.

Efter att det övergripande syftet för utvärderingen hade blivit fastställt, kvarstod identifiering av interventionsteori, det vill säga *steg 3*. I detta steg konstruerades en preliminär interventionsteori som var relevant för utvärderingen, vilket bestod av en situationsteori, en inverkansteori men även en värderingsteori (detta diskuteras mer utförligt i nästa avsnitt). I *steg 4* skapades specifika delfrågor till de uppföljningsfrågor som klargjordes i steg ett. Dessa delfrågor skapades för att kunna specificera utvärderingens insamling av data, det vill säga klargörandet av vilka punkter och information som ska beröras i utvärderingen. Delfrågorna låg senare till grund för struktureringen av intervjuguiden. Efter val av delfrågor valdes analysenheter ut, relevanta för besvarandet av de specificerade frågorna; vilket är *steg 5* i mål-processmodellen. Analysenheterna utgörs här av de delprocesser inom ramen för TFG vilka kommer att diskuteras nedan och vilka även kan kopplas till TFGs deltagande aktörer.

Efter dessa fem steg inleddes datainsamlingen och preliminär analys, *steg 6 och 7*, vilket i denna utgjordes av två kompletterande datakällor (jfr Vedung 2009). Den första utgick från en granskning av befintliga dokument, där data innefattade skrivet material i form av ansökningar, minnesanteckningar och handlingsplaner. I detta steg berördes primärt de första fyra frågeställningarna ovan, vilka mål som finns med projektet samt vilka insatser som

planerats för att uppnå dessa mål och implementeringen av dessa samt huruvida åtgärderna är rimliga i relation till målen. Den andra datakällan utgjordes av intervjuer med berörda aktörer, och denna data användes primärt för att besvara frågeställning fyra till sex, om implementering samt hur projektet upplevts.

I den första analysen bearbetades det insamlade materialet, både avseende dokumentation och transkriberingar från intervjuerna. Under *steg 8–10*, genomfördes flertalet omarbetningar av analysen. Detta eftersom det förekom omformuleringar och nya problemformuleringar allt eftersom bearbetningen fortsatte. Inom ramen för de omtag som görs i denna fas omkonstruerades bland annat interventionsteorin eftersom den varit lite otydlig i de initiala faserna. Efter detta kommer en uppföljning och värdering av den insamlade empirin. Här relateras målsättningarna till det som planerades göras, och till det som sedan faktiskt gjorts. Detta för att kunna uppmäta om det som genomförts i samverkansprojektet, levt upp till de mål och syfte som tidigt fastställdes, eller om det inte har levt upp till förväntningarna.

Slutligen kommer steg 13 - 15, där uppföljningen rapporteras, används och följs upp. Detta är vad som i skrivande stund ännu inte har hänt, och ligger därmed utanför ramen för denna text.

De fördelar som kan utvinnas genom användandet av denna metod är, struktur och tydlighet. Genom att starta med att bearbeta ämnet, kunde en tydlig överblick över samverkansprojektet utvinnas. Eftersom att det från start blev tydligt vad de deltagande aktörerna hade för rekommendationer på utvärderingsfrågor, kunde utvärderingens frågeställningar och syfte anpassas för att möta de förväntningar som fanns på utvärderingen. Dessutom bidrog denna metod till att materialet bearbetades kontinuerligt, vilket gjorde att till exempel interventionsteorin fick anpassas i takt med att en större förståelse för projektet växte fram hos utvärderarna. Denna ändring och bearbetning förenklade processen genom att bidra med en tydlig struktur för genomförandet av den kvalificerade uppföljningen.

2.2.2 Interventionsteori

Interventionsteorin beskriver vilket problem som ett projekt inriktar sig mot att lösa *situationsteori*; varför det problemet är viktigt, *värdeteori*; samt hur det problemet ska lösas, *inverkansteori* (Vedung, 2009).

Projektets *situationsteori* utgår från att det finns problem med ordningsstörningar och otrygghet vid fotbollsmatcher i Göteborg, samt att dessa problem delvis förändrats under senare år (Almgren, 2017). De grupper som är involverade i den här typen av

ordningsstörningar upplevs också använda droger och vara mindre positiva till polis och andra myndigheter. Dessa olika komponenter framträder i varierande grad i den dokumentation som finns knuten till projektet och framstår som en rimlig bas att utgå från för att precisera projektets situationsteori.

Det huvudsakliga problem som detta projekt *säger* sig vara inriktat mot är dock att det inte finns en fungerande samverkan och samordning för att motverka dessa problem (Almgren, 2017). Resurser har ej samordnats, och samverkan har varit svår att bygga upp. Delvis på grund av kulturella skillnader mellan aktörerna. Dessutom framstår det som att den uppfattade problembilden delvis varierar mellan olika aktörer i projektet. Även om det ur det perspektivet alltså framkommer att det huvudsakliga problem som ska projektet säger sig vilja åtgärda i TFG är bristande samverkan så gör vi bedömningen att förbättrad samverkan snarare är att betrakta som ett medel för att hantera problemen med otrygghet, brottslighet och ordningsstörningar vid matcher. Detta är dock inte helt tydligt, och vi kommer att problematisera denna oklarhet vidare i senare delar av utvärderingen. Denna typ av otydlighet gällande vilket problem som ett projekt syftar till att lösa är relativt vanligt förekommande, men gör också att såväl interventionen som utvärderingen av densamma blir svårare att genomföra (Vedung, 2009).

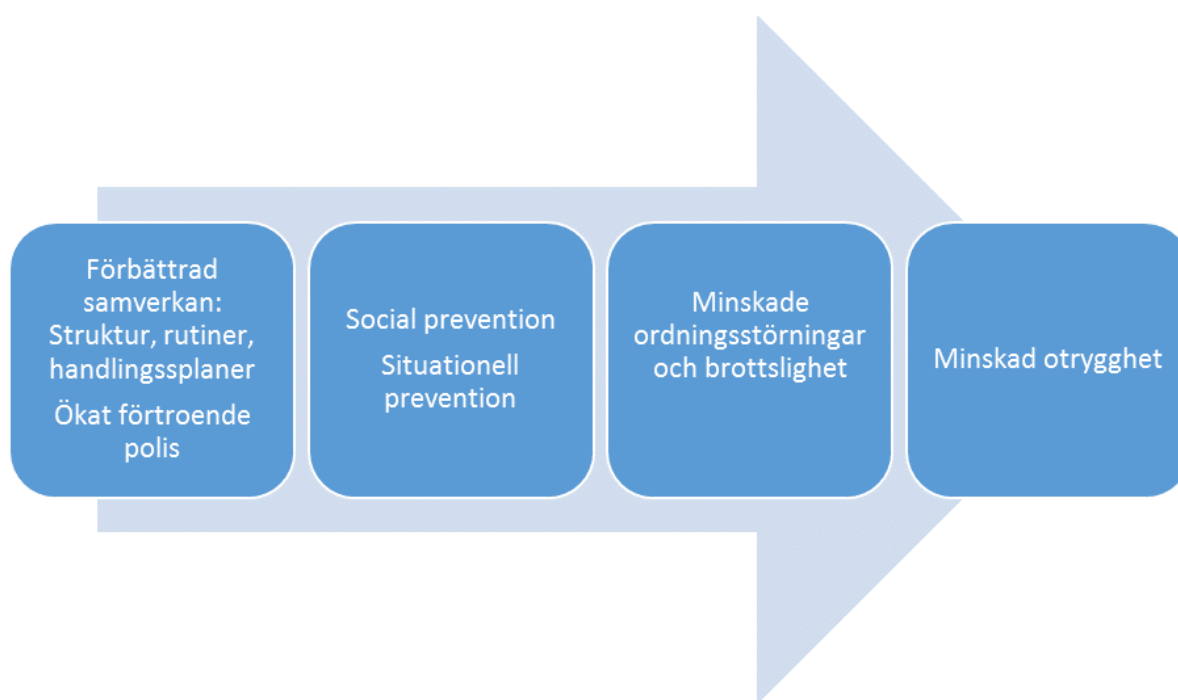
Ett tredje mål, som delvis är ett sätt att uppnå målet att minska ordningsstörningar och otrygghet, är att öka förtroendet för polis och andra myndigheter hos de grupper som orsakar många av ordningsstörningarna. Sammanfattningsvis är det vår bedömning att projektets grundläggande målsättning är att minska otryggheten i samband med fotbollsmatcher, något som också är implicit eftersom projektet utgår från ett koncept som kallas ”Trygg i”. Otrygghet är här dock ett ganska vagt begrepp (Se Ivert et al 2013 för en begreppsdiskussion), och innefattar möjligen även brott och ordningsstörningar i tillägg till den mer subjektiva upplevelsen av att inte känna sig rädd eller orolig. Ur ett kriminologiskt perspektiv är otryggheten rädslan eller oron, medan konkreta händelser såsom brott och ordningsstörningar är faktorer vilka kan påverka otryggheten (Brunton-Smith & Sturgis, 2011). Vi kan därmed tänka oss att minskade brott och ordningsstörningar är ett mål i sig själv, men även kan betraktas som ett medel för att uppnå en minskad otrygghet. Samverkan är också något som intar en central position i sammanhanget, men vi intar som sagt positionen att det nog snarast är att betrakta som ett medel för att uppnå andra mål. Till detta kan även läggas ökat förtroende för polisen bland riskgrupper vilket är ytterligare en målsättning. Sammanfattningsvis är alltså situationsteorin ganska komplex och mångfacetterad, men vår tolkning är att det övergripande målet är att minska otryggheten,

vilket ska göras genom sekundära mål i form av minskade brott och ordningsstörningar. Hur ska detta då göras?

Inverkansteorin för projektet har ett stort fokus på samverkan, och förbättrad samverkan anges också som ovan diskuterat som ett övergripande mål. Inom ramen för målsättningarna såsom dessa angivits i BRÅ-ansökan (Almgren, 2017) betonas två huvudkomponenter; den första är att upprätta struktur, rutiner och handlingsplaner för samverkan mellan framför allt fotbollsklubb, kommun och polis. Detta beskrivs som en målsättning i sig, men bör alltså enligt vår bedömning snarast betraktas som ett medel för att nå målen om minskad otrygghet och ordningsstörningar.

Den andra komponenten är mer direkt inriktad på brottsförebyggande arbete och hur det kan minska otryggheten, vilket av TFG (Almgren, 2017). Utifrån stödinsatser på frivillig basis samt alternativa metoder för att hantera regelbrott mot främst ungdomar ska problemen minskas (Almgren, 2017). Till detta hör att de individer som orsakar ordningsstörningarna ska känna att det finns en väg bort från brottsligheten (Polisområde Storgöteborg, 2017). Dessutom framkommer att samverkan ska medföra en bättre prevention mer allmänt, något som vi tolkar i termer av att den situationella preventionen ska förbättras.

Sammantaget innebär detta att vi kan teckna en ganska komplicerad bild av situations- och inverkansteorin för TFG. Genom förbättrad struktur, rutiner och handlingsplaner ska samverkan stärkas. Med utgångspunkt i förbättrad samverkan ska konkreta initiativ för social prevention initieras så att riskindivider i mindre grad ägnar sig åt ordningsstörningar eller liknande. Samverkan ska också leda till att aktörerna tillsammans förändrar förutsättningarna vid matcher så att det blir mindre ordningsstörningar och brottslighet, situationell prevention. Detta, tillsammans med insatser för att öka förtroende för polis och andra myndigheter, ska alltså leda till mindre brott och ordningsstörningar, vilket i sin tur ska resultera i mindre otrygghet. Detta resonemang är nedan sammanfattat i ett enkelt flödesschema (Figur 2), men vi som utvärderare vill här poängtera att detta är vår tolkning, och inte något som TFG själva identifierat.

Figur 2. Flödesschema för interventionsteori i TFG som utvärderarna tolkat projektet.

Ett sätt att med utvärderingsteoretiska begrepp (Vedung 2009) uttrycka det hela är att samverkan är ett tänkt utfall av projektet, vilket i sin tur ska resultera i utfall av social- och situationell prevention. Dessa utfall, som alltså är det som faktiskt görs, ska sedan leda fram till resultat – effekter – i form av mindre brott och ordningsstörningar och i förlängningen minskad otrygghet.

Samverkan inom ramen för projektet innefattar framför allt de tre huvudsakliga deltagarna, polis, kommun samt fotbollsförening. Men i relation till specifika insatser samverkas det också med en rad andra aktörer, där bland annat krögare, Västrafik och GotEvent är exempel. Vad gäller det förebyggande arbete var det som mest diskuterades i Almgren (2017) olika typer av alternativa sätt att hantera risksupportrar, vilket alltså utgör en form av social prevention där målet är att få dessa individer att bli mindre benägna att begå brott eller ordningsstörande handlingar. Ett visst fokus lades i det sammanhanget även på att identifiera mindre repressiva sätt att hantera risksupportrar. Detta kommer att diskuteras vidare i resultatdelen av utvärderingen.

Värdeteorin för projektet är inte uttalad i Almgren (2017), men det är inte orimligt att tänka sig att projektet dels värderar samhällsliga kostnader och skador förknippade med ordningsstörningar på fotbollsmatcher som viktigt; men även specifikt för de aktörer som är involverade mer direkta värderingar. I samverkansöverenskommelsen (171220) som skapades

mellan IFK Göteborg, Göteborgs stad och Polisområde Storgöteborg beskrivs exempelvis lokalt samverkans och brottsförebyggande arbete som 'en viktig samhällsangelägenhet'. För IFK Göteborg finns det ett mervärde i att ha trygga matcher, för Göteborgs Stad finns det ett mervärde i att ha en stad med färre ordningsstörningar (Polisregion Väst, 2017). Men även för Polisen finns dels den övergripande målsättningen för organisationen, om att minska brott och otrygghet, och dels arbetsmässiga värden i att minska problem kopplade till fotbollsmatcher. Det sistnämnda, att hitta sätt att minska den tid som polisen spenderar på fotbollsmatcher är måhända ganska praktiskt till sin karaktär, men har i andra brottsförebyggande projekt lyfts fram som viktigt och ska troligen inte heller negligeras. Ett exempel på det är polisens snatteriförebyggande projekt Trygg i Butik där en viktig komponent är att minska resursåtgången för att utreda snatteribrott så att polisen istället kan fokusera på trygghetsskapande åtgärder (Holmgren, 2017).

De kontextuella förutsättningar som behöver uppfyllas för att projektet ska kunna genomföras är inte helt tydligt redogjorda, men att tid för ingående samverkanspartners är grundläggande och diskuteras som en möjlig utmaning (Almgren, 2017). Att identifiera de kontextuella förutsättningarna för projektet kommer istället att bli en viktig del av resultatdelen i denna utvärdering utifrån de erfarenheter och reflektioner som gjorts av deltagarna inom projektet.

3. Genomförande

Uppdraget att utvärdera projektets implementering gavs till den Kriminologiska Institutionen vid Malmö Universitet. Utifrån det uppdrag och de förutsättningar som gavs planerades projektet som en kvalificerad uppföljning där den dokumentation kring projektet som fanns tillgänglig utgjort en första informationskälla varpå detta kompletterats med intervjuer av deltagande aktörer för att få en bild av projektets implementering ur ett processperspektiv. I relation till den övergripande metoden kan därmed intervjufasen ses som ett omtag där initiala frågeställningar och teorier anpassats utifrån dokumentanalysen och sedan utgör utgångspunkt för intervjuerna och analysen av dessa. Dokumentanalysen behandlade flera olika typer av dokumentation; minnesanteckningar, handlingsplaner och planeringar tillhandahållet av TFGs externa projektledare. Intervjuer genomfördes baserat på en semistrukturerad intervjuguide, framtagen efter bearbetning av det skriftliga materialet (Se bilaga 1).

I projektet har vi haft som ambition att prata med så många av deltagarna i projektet som möjligt, och har ur det totalurvalsperspektivet inte tagit någon särskild hänsyn till kön eller ålder. Mer detaljerad beskrivning av genomförandet beskrivs nedan separat för de två olika typerna av datainsamling som utgör stommen i projektet.

Inom projektet har etiska frågor övervägts. Alla deltagare har informerats om projektet, och vi har i möjligast mån försökt att ej peka ut specifika individer i materialet. I vissa sammanhang har det dock ej upplevts behövas då personer som har en offentlig och tydlig roll inom projektet upplevs sakna anledning att anonymiseras. Intervjuerna behandlar ej personliga frågor eller annat känsligt material utan fokuserar enbart på de tre organisationernas arbete med förbättrad samverkan för att uppnå minskade ordningsstörningar och ökad trygghet i fotbollssammanhang.

3.1 Dokumentanalys

Vid inledningen av utvärderingen erhöles tillgång till dokumentation upprättad av projektets processledare. Denna dokumentation bestod till största del av minnesanteckningar från de totalt 12 möten som genomförts under 2018 i TFGs operativa grupp. I tillägg fanns också dokumentation från några särskilda möten, såsom planering och genomförande av ett så kallat krögarmöte samt möte med åklagare och utredare. Utöver detta bestod dokumentationen dels av Brå-ansökan om ekonomiskt stöd, samverkansavtal mellan aktörerna, samt anteckningar från uppstarts- och informationsmöten. Dokumentanalysen svarar primärt mot de första fyra

frågeställningarna, och syftar därmed till att identifiera de mål som finns med projektet samt vilka åtgärder som planerats för att uppnå dessa mål. Till detta hör också att vi försökt göra en översiktlig bedömning av huruvida de planerade åtgärderna är rimliga för att uppnå målen, den tredje frågeställningen i utvärderingen.

3.1.1 Preliminär analys av dokumentationen

Den första analysen var av den skriftliga dokumentationen, vilket inleddes i utvärderingens första stadie. Materialet oss tillhanda av den ansvariga externa projektledningen, översågs utifrån olika utgångsfrågor: Vilka planerade insatser kan identifieras för de resultat, mål och syfte som anges? Är det rimligt att anta att de planerade insatserna kan leda till att målen uppnås? Hur har de planerade insatserna implementerats? Hur har aktörerna upplevt implementeringen? Vilka hinder och/eller positiva förutsättningar har identifierats? Detta motsvarar alltså de frågeställningar som definierats för projektet, och i ställdes i detta skede till den tillgängliga dokumentationen.

Med utgångspunkt i dessa frågor överblickades dokumentationen. Samverkansprojektets deltagande aktörer har bestått av representanter från Polisen, IFK Göteborg och Göteborgs Stad. Från Polisen medverkade rättsavdelningen, polisens tillståndsenhet, insatsledare och chefer. Detta speglar att polisen är en stor organisation med en rad olika funktioner av relevans för arbetet med fotboll, och samverkan är av vikt även internt inom polisorganisationen. Från IFK Göteborg har fyra olika representanter deltagit i en SLO (Supporter Liaison Officer), säkerhetsansvarig, föreningens hållbarhetsansvarige samt en representant från föreningens styrelse. Den som haft störst medverkan är dock SLOn, vilken har en viktig roll i arbetet med supportrar från fotbollsföreningens sida. Från Göteborgs stad har deltagande representant kommit från social resursförvaltning.

Därefter granskades antalet möten där det sammanlagts hade hållits 19 stycken, vilket bestod av bland Krögarmöten, läges- och problembildsmöten et cetera samt vad som berörts under dessa möten. Mötenas innehåll var starkt relaterat till vilken sorts möte som hölls, men ofta diskuterades läges- och problembild som en aktiv punkt.

Efter att den översiktliga bearbetningen av ämnet hade gjorts, togs en djupare inblick i materialet för att bilda en uppfattning av det övergripande syftet och målsättningar för samverkansprojektet. Genom att granska ett av projekts grundläggande dokument, vid namn 'ansökan om ekonomiskt stöd (Almgren, 2017)' kunde processen att identifiera syfte och målsättningar i projektet påbörjas. Då denna utvärdering är en mål-processutvärdering var det

mycket viktigt att urskilja och åtskilja syftet med utvärderingen samt dess interventionsteori, vilket diskuterades relativt utförligt i det förra kapitlet.

Efter att interventionsteorin fastställts, fortsattes analysen med utgångspunkt i TFGs innehåll relativt det problem som projektet syftar till att lösa. I ett första steg gjordes en översiktlig analys av dokumentationen över huruvida de åtgärder som planerats var rimliga i relation till TFGs målsättningar om att öka tryggheten och minska ordningsstörningarna i sammanhang med fotbollsmatcher, varpå preliminära frågeställningar för utvärderingsprojektet formulerades.

Då dessa frågor applicerades på bearbetningen av materialet, framkom vissa kategorier som sammanställdes. Dessa kategorier var bland annat mål och syfte, såsom det diskuteras i dokumentationen, vilka åtgärder som skulle vidtas i samverkansprojektet samt vilka åtgärder som utifrån dokumentationen verkade ha implementerats. Efter att materialet hade kodats efter dessa frågor, började det kvalitativa arbetet att formas. I denna process skedde en fördjupning av de uppföljningsfrågor som tidigare framkommit, för att klargöra och ge en tydligare struktur för de frågor som utvärderingen bör beröra.

När de uppföljnings- och utvärderingsfrågorna som skulle ligga till grund för arbetet hade identifierats kodades data i programmet NVIVO för att enklare strukturera upp den dokumentation som fanns tillhanda. Valet av att använda denna form av analys, var för att på ett strukturerat sätt koda allt insamlat material för att senare kunna placera in detta i noder. Detta bidrog med en översiktlig och kategoriserad empiri. I utvärderingen valde vi i detta steg att fokusera på tre huvudsakliga teman, för utvärderingen. Det gäller samverkan, social prevention samt situationell prevention. Dessa tre olika teman identifierades i de olika dokumenten för att få fram vilka målen var, vad som planerades att göras, vad som faktiskt gjordes samt vilka hinder och förutsättningar som noterats i denna process. Avsnitt av texterna som matchade mot dessa teman utgjorde en bas för den vidare analysen. Såsom noterades i kapitel 2.2 identifierades redan i detta skede en del otydligheter kring vad som är att betrakta som projektets mål och medel. Vi kommer i resultatdelen att återkomma till hur det även speglar sig i implementeringen av projektet, där den sociala preventionen hade stor vikt i målsättningarna, men inte fått så stort genomslag i implementeringen, medan det motsatta kan sägas gälla för den situationella preventionen. All text kodades också utifrån vad den behandlade i relation till frågeställningarna, vilket vi återkommer till i nästa avsnitt kring kodningen av intervjuerna.

3.2 Intervjustudie

I syfte att komplettera den tillgängliga dokumentationen från projektet genomfördes även totalt nio intervjuer med representanter för de deltagande aktörerna i TFG samt dess externa projektledning. Det specifika syftet med intervjustudien var att komplettera dokumentationsanalysen. Närmare bestämt avsåg intervjuerna bidra med aktörernas mer utvecklade beskrivningar och upplevelser av Trygg fotboll i Göteborg samt stärka och tydliggöra i dokumentationen framkomna beskrivningar. Dessutom syftade intervjuerna till att identifiera hinder och förutsättningar för implementeringen av TFG för att bättre förstå hur det fungerat, och vilka lärdomar som kan dras inför framtiden. Detta innebär att denna del av analysen primärt handlar om de sista tre frågeställningarna i utvärderingen, om implementering av planerade åtgärder, deltagarnas upplevelser av projektet, samt eventuella hinder eller förutsättningar för framgång som identifierats.

3.2.1 Urval och kontakt

Urvalet av representanter att kontakta för en intervju gjorde på följande sätt. Alla personer som omnämns i dokumentationen sorterades i två kategorier (ordinarie- respektive sällandeltagare) utefter hur frekvent de deltagit i projektets operativa grupp. Efter konsultation med TFGs externa projektledning gjordes vissa mindre justeringar av listorna. Det slutgiltigt fastställda urvalet bestod av 17 potentiella deltagare som kontaktades via e-post med förfrågan om deltagande. Deltagarna hade sedan tidigare även blivit påminda av den externa projektledningen om en kommande utvärdering och deras förväntade deltagande i denna. Efter inledande kontakt, utgick två utifrån deras egna beskrivning av att de deltagit alltför lite för att kunna bidra till utvärderingen i någon större omfattning, vilket accepterades. Vidare utgick även tre potentiella respondenter på grund av svårigheter (pga. bland annat sjukdom) att, inom utvärderingens tidsramar, finna möjlighet att genomföra en intervju. Slutligen var det tre potentiella respondenter som, trots påminnelse, ej gick att få kontakt med och därav utgick ur utvärderingen. De åtta som bortföll utgjordes av fem från Polismyndigheten fördelade på ledningsfunktion, Rättsavdelningen, administration, 'trygg-i' handledare samt utredning. Vidare utgick, av olika skäl, tre representanter från IFK Göteborg.

3.2.2 Respondenter

Intervjustudien bestod således slutligen av totalt nio intervjuer med respondenter för de respektive aktörerna. Dessa fördelades enligt följande: sex respondenter från Polismyndigheten, en respondent från IFK Göteborg, en respondent från Göteborgs stads Sociala resursförvaltning samt Trygg fotboll i Göteborgs externa projektledning.

Respondenterna från Polismyndigheten bestod av en representant som arbetar med samordning av evenemang i Göteborg, en representant för Rättsavdelningen, En regional insatsledare, en handledare i 'trygg i' konceptet, en polis med lång erfarenhet av arbete med 'trygg i Göteborg' samt en polis med lång erfarenhet av arbete med fotbollsevenemang.

3.2.3 Genomförande

Samtliga intervjuer genomfördes på plats på respektive respondents arbetsplats i Göteborg mellan den 11:e till 30:e januari 2019. Intervjuerna inleddes med en kortare beskrivning av utvärderingens övergripande syfte och målsättning, metod i form av dokumentationsanalys och intervjustudie, samt det specifika syftet med intervjustudien. Respondenterna blev vidare tillfrågade om godkännande av ljudupptagning av intervjun. Intervjuerna genomfördes sedan med utgångspunkt i den semi-strukturerade intervjuguiden (bilaga 1) skapad utifrån den inledande analysen av projektets dokumentation. Dock gjordes, under intervjuerna, viss anpassning av frågeställningarna utifrån respondentens deltagande i TFG. Exempelvis tillfrågades inte respondenter som tillkommit under andra halvåret 2018 om projektets planerade åtgärder då de rimligen inte bedömdes hade någon närmare relevant uppfattning om det. Intervjuerna sträckte sig från 32 minuter till 82 minuter med en medellängd på 57 minuter och en median på 58 minuter.

3.2.4 Databearbetning och analys

Databearbetningen inleddes med att samtliga intervjuer transkriberades i sin helhet. Därefter inleddes ett kodningsarbete med hjälp av analysprogrammet Nvivo där relevanta meningsbärande enheter lyftes ut och tematiserades. Den första, mest övergripande tematisering som skedde utgick från, och följde, utvärderingens grundstruktur och syfte så till vida att alla meningsbärande enheter tematiserades och gavs en preliminär kodning inom kategorierna: 'Bakgrund/Problembild', 'Syfte/målsättningar', 'Planerade åtgärder, Implementering/genomförda åtgärder', 'Utvärdering och framtidsperspektiv' samt 'beskrivningar av sin respektive andra aktörers roll'. Inom respektive del analyserades och omprövades sedan de preliminära kodningarna för att finna värdefulla teman och strukturer. I denna analysprocess inkluderades även projektets dokumentation på en djupare och mer strukturerad nivå än den inledande preliminära analysen, då all dokumentation kodades och analyserades tillsammans med, och på samma sätt som, studiens insamlade intervjudata.

4. Resultat

I resultatdelen kommer vi att gå igenom de empiriska resultaten från utvärderingen med fokus på de frågeställningar som utvärderingen inriktar sig mot. Den första frågeställningen, vilket syfte och vilka målsättningar som kan identifieras med projektet, berördes redan i kapitel två eftersom det ligger till grund för hela utvärderingen. Kort sammanfattat kan det sägas att det utifrån dokumentationen ligger ett stort fokus på bristande samverkan som ett problem, men att vi inom ramen för utvärderingen trots det valde att betrakta otrygghet i samband med fotbollsmatcher som det primära problem projektet är inriktat mot att lösa. Projektet syftar alltså till att minska otryggheten, vilket ska uppnås genom att uppnå målsättningar om mindre brott och ordningsstörningar på matcher samt ett ökat förtroende för polisen. För att uppnå dessa mål ska såväl interventioner (social prevention) som prevention (situationell prevention) utarbetas, vilket ska underlättas genom förbättrad samverkan. Förbättrad samverkan ska i sin tur realiseras med hjälp av förbättrad struktur och organisation i samverkansarbetet.

I detta kapitel ska vi utifrån dokument och intervjuer försöka följa upp dessa mål och se vilka åtgärder som planerades för att uppnå det, vad som faktiskt implementerades, huruvida det kan uppfattas som rimligt att detta ska leda till att mål och syfte uppnås, samt hur aktörerna upplevt arbetet och vilka hinder och/eller förutsättningar för ett framgångsrikt projekt som kan identifieras. Dokumentationen från möten och liknande är den huvudsakliga informationskällan för att identifiera vad som planerats, och ligger tillsammans med intervjumaterialet till grund för vad som faktiskt implementerats. Vad gäller uppfattningar om projektet samt hinder och förutsättningar är intervjumaterialet den primära datakällan, även om dokumentationen ibland också kan vara av vikt.

Kapitlet är indelat utifrån tre huvudsakliga typer av resultat för att försöka förstå hela processen. Vi inleder med att gå igenom vilka åtgärder som planerats för att uppnå syfte och mål med TFG, samt en översiktlig analys av huruvida det är rimligt att anta att de planerade åtgärderna är tillräckliga för att uppnå dessa mål.

I det andra steget går vi igenom vad som faktiskt implementerats. Fokus ligger här på att beskriva vad som gjorts, och hur det stämmer överens med det som var planerat.

I den tredje delen går vi igenom hur aktörerna upplevt processen samt vilka lärdomar som kan dras kring hinder och förutsättningar för projektet, något som inte minst är av vikt för eventuella försök att sprida metoden till andra städer i framtiden.

Eftersom samverkan varit en central komponent i projektet har vi valt att lyfta fram det som en grundläggande rubrik kring vilken vi organiserat utvärderingen. Utöver samverkan är de

två mest centrala komponenterna det arbete som varit tänkt att resultera av förbättrad samverkan, vilket vi valt att ge benämna social- respektive situationell prevention.

4.1 Planerade åtgärder

För att möta projektets mål och syfte beskrevs i ansökan till Brottsförebyggande Rådet (Almgren, 2017) projektets planerade åtgärder. Enligt denna skulle arbetet under 2018 ha två övergripande fokus: dels att utveckla en samverkansform som inte tidigare funnits i Göteborg, dels att på olika sätt utveckla det brottsförebyggande arbetet mot främst unga supportrar. I detta avsnitt kommer vi att kort försöka beskriva vad det var som planerades, samt därefter göra en enklare rimlighetsbedömning av hur väl de planerade åtgärderna passar in på mål och syfte med projektet.

4.1.1 Samverkan

Den första av de planerade åtgärderna rörde att utveckla samverkan inom ramen för ”trygg-i” modellens arbetsstruktur. Mer utförligt beskrevs att arbetet skulle inriktas på att:

/.../ upprätta arbetsstrukturer, rutiner och handlingsplaner för en kontinuerlig samverkan mellan IFK Göteborg, Polisen, Göteborgs Stad samt på sikt andra relevanta aktörer och brukargrupper runt fotbollen i Göteborg.

Denna samverkan planerades att processledas, dokumenteras och utvärderas av en extern processledare (Almgren, 2017). Ur vidare dokumentation framkommer det också att det är tänkt att detta ska leda till att samverkan blir mindre personbaserad och mindre sårbar för förändringar i organisationerna. Den externa processledaren är en central aktör för att bidra med att bygga upp rutiner kring arbetet. Vad gäller strukturen på arbetet planerades det utgå från den redan etablerade metodiken ”trygg-i”, för att säkerställa att alla aktörer tänker på ett liknande sätt och att möten är uppbyggda utifrån en tydlig agenda.

Organisatoriskt planerades bildandet av en styrgrupp respektive en operativ grupp. Det beskrevs inte närmare vilka uppgifter styrgruppen skulle ha. Däremot framkom att den operativa gruppen ålades att bedriva det praktiska samverkansarbetet, samt vilka som skulle representera respektive aktör i denna (Operativa gruppen, 180124). Vid ett inledande möte fördes resonemang om planer på att operativa gruppen i det inledande stadiet ha täta möten för att komma igång med arbetet (Operativa gruppen, 180124). För polisens del beskrevs att

fanns planer på att införa en roll med titeln 'kommunpolis evenemang' inom myndigheten, som skulle 'äga' processen för deras räkning. När denna roll senare infördes fick den istället benämningen 'Samordnare evenemang'. Föreningen planerades att representeras av säkerhetschef, SLO och hållbarhetsansvarig. Hur eller av vem Göteborgs stad skulle representeras presenterades inte närmare, däremot framkom ambitionen att på ett tidigt stadié få med dem i processen, varför en av poliserna fick i uppdrag att sondera efter lämpliga förslag (Operativa gruppen, 180222).

Utifrån att TFG beskrevs som ett pilotprojekt framhölls svårigheten att på ett tidigt stadié i detalj presentera en tydlig och konkret utvärderingsplan. Dock angavs en inriktning för det arbetet. Utvärderingen planerades dels att handla om en uppföljning av samverkansmetoden baserat på dokumentation och intervjuer genomförda av processledare och Enable Sverige, med rådgivning från universitet. Dels angavs att utvärderingen planerades syfta till att utveckla en långsiktig metod för det preventiva (det som här beskrivs som social prevention) arbetet, och på olika sätt arbeta med dokumentation och uppbyggande av en kunskapsbank. Slutligen angavs även ambitionen om att ta fram underlag för en långsiktig uppföljning av upplevelsen av arbetet bland supportrarna (Almgren, 2017).

4.1.2 Brott och problemförebyggande åtgärder

Den andra övergripande åtgärden handlade om "utveckling, av rutiner, arbetsmetoder, arbetsmaterial, och kompetens kring brottsförebyggande och intervenerande arbete mot främst unga supportrar" (Almgren, 2017). Denna ambition hade ett tydligt fokus på det vi i utvärderingen valt att kalla sociala preventionsåtgärder. Två huvudsakliga inriktningar angavs i Brå-ansökan för denna del: (a) kapacitet för stödinsatser på frivilligbasis och (b) alternativa metoder för att hantera påföljd vid regelbrott.

Utifrån vidare material i utvärderingen kan det noteras att kapacitet för stödinsatser handlar om att hjälpa framför allt unga individer i riskmiljöer kring fotbollen att ändra sitt liv för att få en mindre anti-social inriktning. Användning av droger nämns också som ett problem vilket är relaterat till negativa utfall som ordningsstörningar, såväl som ett problem i sig för de ungdomar som det berör (Almgren, 2017). Även om det inte preciseras vidare hur detta arbete ska gå till ges intrycket att det handlar om en form av socialt arbete där ungdomarna genom stöd och råd ska ges förutsättningar att söka andra vägar i livet, samt möjligen också att fotbollsföreningen kan bidra med status till dessa insatser.

Alternativa metoder för att hantera påföljd vid regelbrott handlar om att försöka se över huruvida det verkligen är effektivt att använda de repressiva instrument som polis och andra myndigheter har tillgång till, såsom tillträdesförbud. I texten relateras detta delvis också till en negativ upplevelse av myndigheter, framför allt polis, bland risksupportrar (Almgren 2017). Ett till detta relaterat delmål är också att genom ett minskat fokus på repressiva insatser förbättra relationen mellan risksupportrar och polis eller andra myndigheter vilket i sin tur kan medföra ytterligare förbättrade möjligheter till förebyggande arbetet och i förlängningen minska otrygghet i samband med fotbollsmatcher.

I Brå-ansökan omnämns även i problembildsbeskrivningen företeelser såsom större följn av bortasupportrar och att det behövs förbättrade möjligheter att hantera detta. Dock angavs inte denna typ av åtgärder uttryckligen som ett fokusområde för 2018, även om det utifrån texten kan anas en ambition om att även arbeta med den typen av mer situationella problembilder inom ramen för TFG.

4.1.3 Rimlighetsbedömning

I detta avsnitt ska vi kort resonera kring hur väl de planerade åtgärderna överensstämmer med de mål och syften som kunnat identifieras med TFG. Detta är av vikt för att kunna följa processen och utforska var eventuella hinder i implementeringen (jfr Vedung 2009) av TFG uppkommit – om de åtgärder som planerats inte kan bedömas vara tillräckliga för att uppnå uppsatta målsättningar blir det ju av central vikt att notera i denna typ av utvärdering.

Samverkan

Vad gäller samverkan framkommer av dokumentationen att ett stort fokus i planeringen lagts på att få till rutiner och struktur för samverkan (Almgren 2017). Detta utgår mycket från att implementera trygg i-metodiken i arbetet vilket medför att arbetet följer den strukturen och därmed blir mer lättöverskådligt och förutsägbart för deltagarna. Genom att ha en gemensam referensram för hur samverkan ska genomföras i form av en etablerad metod, samt ett tydligt stöd i att upprätta rutiner för samverkan i och med det externa processtödet framstår det som rimligt att en förbättrad samverkan kan uppnås. Det är inte lika tydligt utifrån dokumentationen hur handlingsplanerna kring samverkan ska realiseras, men det får kanske betraktas som en fortsättning på etablering av rutiner och struktur. Överlag framstår de planerade åtgärderna som rimliga för att uppnå förbättrad samverkan, men det bör här också noteras att en potentiell sårbarhet inför framtiden är att projektet riskerar bli väldigt beroende

av den externa processledaren, och det blir därmed viktigt att antingen säkerställa dennes medverkan på lång sikt eller planera för hur rutinerna ska upprätthållas utan en sådan samlande kraft.

Det bör här också noteras att samverkan rimligen ska betraktas som ett utfall, där förhoppningen är att det i sin tur ska leda till förbättrad prevention och i slutändan minska otrygghet. Huruvida så är fallet är svårt att bedöma, men en förbättrad samverkan lär åtminstone ej resultera i försämrad förmåga att åstadkomma positiv förändring kring fotbollsmatcher. Det framstår som rimligt att samverkan kan göra det enklare att arbeta med såväl social som situationell prevention, vilket diskuteras vidare i nästa avsnitt.

Brotts- och problemförebyggande åtgärder

Vad gäller det förebyggande arbetet nämns i det mest grundläggande planeringsdokumentet (Almgren 2017) olika typer av åtgärder för att stödja riskindivider som vill förändra sin livsstil till att bli mer prosocial samt att hitta alternativa, mindre repressiva, sätt att hantera risksupportrar.

Det förstnämnda, stödåtgärder på individnivå, är ett typfall av vad som kan kallas social prevention. Social prevention handlar om att förändra individers benägenhet till negativt beteende, i detta fall ordningsstörningar och/eller brottslighet, samt droganvändning, vilket också diskuteras som ett associerat problem. Det bör här noteras att social prevention är ganska svårt, och utanför fotbollens värld har t ex två av de mest kända exemplen på social prevention mot brottslighet i Sverige hittills inget stöd för att vara effektivt i de utvärderingar som gjorts.

Sociala insatsgrupper har varit ett affischnamn för den sociala preventionen av brottslighet, och handlar om att utifrån samverkan försöka hjälpa unga individer att lämna ett brottsligt eller på annat sätt negativt leverne. Det är ett relativt långsiktigt arbete som görs utifrån individuella handlingsplaner för respektive person, även om det genomförs olika i olika kommuner. Det har genomförts två effektutvärderingar av verksamheten, som båda finner att det inte verkar ha haft någon effekt (Sarnecki 2017; Roxell 2017; Socialstyrelsen 2017). Samtidigt betonas i båda utvärderingarna att det är för tidigt att dra några definitiva slutsatser om effekterna, och att större samt mer långsiktiga utvärderingar krävs för att säkerställa vilka resultat metoden kan ge.

En annan mycket vanligt förekommande metod för social prevention är orossamtal, vilket till skillnad från det mer långsiktiga arbetet i sociala insatsgrupper handlar om ett samtal, normalt

mindre än en timme långt. Samtalet hålls vanligen med en ung person och dennes föräldrar, och tanken är att dessa ska uppmärksammas på att det finns en oro kring ungdomens liv, vilket ska resultera i att ungdomen och/eller föräldrarna försöker ta tag i situationen och åstadkomma en förbättring. Även om samtalet ibland följs upp med fler samtal är det en mycket begränsad insats, och de få utvärderingar som gjorts visar tyvärr heller inte att det verkar ha några större effekter (Andersson 2010; Pedersen 2013).

Social prevention är alltså ganska svårt, vilket bör vägas in i detta sammanhang. Samtidigt är det möjligt att medverkan av fotbollsklubben som har en stor legitimitet bland supportergrupper kan medföra en förbättrad möjlighet att uppnå resultat. Tyvärr går det inte riktigt av dokumentationen att avgöra hur denna stödverksamhet ska se ut, varför det är svårt att göra en bedömning av hur rimlig den är.

Vad gäller alternativa, i bemärkelsen mindre repressiva eller straffande, sätt att hantera risksupportrar finns det en del forskning om den typen av insatser (Se t ex Wong et al 2016; Latimer et al 2005), dock ej i sammanhang av fotbollsrelaterade miljöer eller förseelser. Generellt verkar detta kunna ha vissa positiva effekter, och det förefaller som en god idé att testa vidare. Samtidigt har många av de studier som gjorts på området haft en ganska svag studiedesign (Wong et al 2016), och det är svårt att dra några säkra slutsatser. Ur det perspektivet framstår det som rimligt att testa införandet av mindre repressiva insatser mot unga risksupportrar, men det bör i så fall också göras på ett sätt som möjliggör att det utvärderas för att kunna avgöra huruvida det är ett bra sätt att arbeta på eller inte.

I den inledande dokumentationen diskuteras inte situationell prevention explicit, även om det kan tydas in under en del av resonemangen kring samverkan. Det blir därför även här svårt att göra en bedömning av hur rimliga åtgärderna är, men generellt kan det konstateras att situationell prevention ofta är ett naturligt inslag i samverkan kring förebyggande arbete (BRÅ, 2016).

Överlag är informationen för att bedöma rimligheten i åtgärderna relativt knapphändig, och det är svårt att bedöma om insatserna kan medföra att syfte och mål uppnås. Det framstår som troligt att det kan medföra vissa förbättringar i det förebyggande arbetet, men för att utröna huruvida så blir fallet bör utvärderas vidare så att metoden kan etableras eller utvecklas till att uppnå konkreta resultat.

4.2 Implementering av planerade åtgärder (genomförda insatser)

De åtgärder som har genomfört inom ramen för TFG under 2018 kan delas upp i tre delar: (a) samverkansinsatser, (b) situationella preventionsinsatser samt (c) sociala preventionsinsatser. Som följande beskrivningar kommer påvisa har de genomförda insatser inom TFG haft en tydlig övervikt mot de två förstnämnda, trots att planeringen framför allt var inriktat mot den förstnämnda och den tredje.

4.2.1 Samverkan

En ökad och förbättrad samverkan mellan aktörerna är, enligt utvärderingens tolkning, TFGs främsta medel (arbetsredskap) för att arbeta med sociala och situationella preventionsåtgärder. Dessa avsågs i sin tur bidra till målet om minskade ordningsstörningar, som i sin tur avsågs leda till det övergripande syftet om ökad trygghet. Således är det av vikt att inleda med en redogörelse över hur samverkansprocessen genomfört och utvecklats under TFGs första år.

Mötesstruktur

Under 2018 genomfördes totalt tio ordinarie möten och två extrainsatta möten (se bilaga 3) i TFGs operativa grupp (OP). De extrainsatta mötena bestod dels av ett akut lägesbildsmöte efter bengalincidenten (Extramöte operativa gruppen, 180503) samt ett förberedande möte inför matchen mot AIK i september (Extramöte operativa gruppen, 180919). Operativa gruppens möten (inklusive extramöten) var inte jämnt fördelade över året utan mötesstrukturen kan sägas ha bestått av två faser: inledningsfas med totalt fyra möten under perioden februari 2018 till juni 2018 en mer strukturerad andra fas med totalt åtta möten under perioden augusti till december 2018. Under första halvåret planerades och inbokades respektive möte för sig under det föregående mötet. Detta medvetna val att inte följa 'trygg i' konceptets mall med en fast tvåveckorsintervall gjorde utifrån en skepsis till behovet och en risk att det skulle vara tidsslöseri. Under det sista mötet innan ett sommaruppehåll togs dock ett tämligen enhälligt beslut (Operativa gruppen, 180611) om att de härnäst skulle arbeta efter en mötesstruktur med fastlagda intervall (varannan vecka), fast dag och tid, fast agenda (se bilaga 2) samt en fast plats. Detta har beskrivits som en 'framgångsfaktor', bland annat genom att det ledde till en markant ökning av deltagare under mötena (Intervju #1 190111). Regelbundenheten har även beskrivits som positiv i termer av ansvarsutkrävning. Det vill

säga om en aktör får ett uppdrag att genomföra en viss åtgärd kommer det att följas upp på nästkommande möte (Intervju #4, 190115).

Själva mötesagendan har också justerats ett flertal gånger under året för att försöka finna en effektiv och väl fungerande modell, vilket är någonting processledaren har fått ägna viss tid åt. Ett exempel på hur den justerades under året rörde hanteringen av hållbarhetsfrågors och socialt ansvar och dess placering i agendan (Intervju #9, 190130). En stor del av mötena ägnas ofta åt att diskutera evenemangsfrågor, vilket inledningsvis gjorde att ett par deltagare som i första hand inte arbetar med evenemangsfrågor, enligt projektledaren ”blev sittande i en och en halv timme” i onödan. Därför justerades agendan med hållbarhetsfrågor som ett tidigt steg, varpå dessa deltagare hade möjlighet att lämna mötet.

Ett annat exempel på justeringen skedde efter att TFG vid några tillfällen hade med deltagare utöver den ordinarie gruppen. Sådana exempel är att Rättsavdelningen har haft representant på plats bland annat vid det akuta lägesbildsmötet efter ’bengalincidenten’. Vidare fick gruppen vid ett tillfälle under hösten besök av några polisinsatschefer från en annan region, som var nyfikna på arbetssättet. En lärdom som har dragits, och därefter justerats är att det vid tidiga tillfällen av besök gick åt en betydande tid till att redogöra för besökarna om TFGs arbetsmetoder, aktuella situationer et cetera. Därför gjorde en justering där det beslutades på möte den 18 november att besökare skulle informeras på förhand via minnesanteckningar och eventuellt ett separat möte för att bibehålla en effektiv mötestid (Operativa gruppen, 181121).

Utöver den mötesstruktur med ordinarie och extrainsatta möten inom operativa gruppen som beskrivits ovan genomfördes även ett antal andra möten inom ramen för TFG. Dels var det inledningsvis uppstartsmöten av olika slag där aktörerna informerades om TFG och deras verksamhet. Exempelvis i januari 2018 där IFK Göteborgs styrelse informerades om planerna med TFG och vad som förväntades av deras organisation (Presentation av TFG, 180116) Vidare genomfördes även ett möte med bland annat åklagare och utredare från polisen vilket syftade till att:

’/...) Informera om samverkansprojektet trygg fotboll i Göteborg, samt att informera om och diskutera planerna på en interventionsverksamhet gentemot ungdomar och unga vuxna som uppvisar riskbeteenden i Göteborgs fotbollsmiljö’ (TFG, 180821).

Projektledning

I bakgrunden framgick att en organiserad och kontinuerlig samverkan mellan aktörerna dels har förhindrats av att ingen av aktörerna har funnits resurser och tid för att leda och samordna en sådan samverkansprocess mellan aktörerna (Almgren, 2017). Som svar på detta togs tidigt beslut om att anlita extern projektledning för att leda processen, i form av Anders Almgren från Enable Sverige. Anders främsta uppgifter har varit att arbetsleda och utveckla samverkansprocessen samt dokumentera arbetet inom TFG under 2018.

Mer utförligt har processledningen inneburit ett löpande arbete där fokus har skiftat något under året. Under inledningsfasen (våren), innan TFG hade fått mer fastlagda rutiner (fast plats, tid et cetera) på plats fick projektledaren spendera mycket tid och kraft på att ”jaga in folk i samma mötesrum”; med andra ord försöka finna mötestider och platser som så många som möjligt kunde delta på samt försöka förmå personerna att prioritera deltagandet på TFGs operativa möten. Utifrån detta beskrevs att en projektledare måste ha en av två saker. Antingen måste han eller hon få ett mycket tydligt mandat, eller så måste projektledaren vara en person som deltagarna känner väl för att på så vis få mandatet som krävs på en mer ’informell’ väg (Intervju #9, 190130). Vidare framhölls vikten av en processledare som är mycket väl förberedd och engagerad, för att kunna samordna en så ’spretig’ sammansättning av aktörer.

Under projektets första tid gick en hel del energi åt att, i vad som har beskrivits som en trevande process, lära sig arbetsmodellen samt finna rutiner och strukturer för arbetet. Eftersom flertalet deltagare, främst från föreningen, men även processledaren själv, inte tidigare hade arbetat med trygg i konceptet fanns det en inlärningsprocess i början. Eftersom processledaren själv inte hade arbetat med trygg i tidigare togs vid de inledande tillfällena assistans i mötesledningen av två poliser som benämndes ’trygg i handledare’ (Uppstartsmöte TFG, 180124). Dessa var två poliser med erfarenhet av att arbeta med ’trygg i’ modellen i några av Göteborgs utsatta områden. Inledningsvis var planen att dessa endast skulle delta vid ett par möten. I praktiken blev de dock kvar en längre period, sannolikt relaterat till de implementeringssvårigheter som tidigare beskrivits. Som tidigare nämnts innefattar trygg i modellen bland annat att skapa en gemensam lägesbild, och därefter gemensamt finna problem/orsaker och framtida lämpliga åtgärder för dessa. En av handledarnas främsta uppgifter, förutom att hjälpa till att hålla isär de olika delarna av processen, var att stötta i orsaksanalysen (Intervju #2, 190114). Detta eftersom de hade tidigare erfarenhet av sådant

arbete, och att orsaksanalysen kräver en djuplodad analys där det ibland kan finnas flera steg av orsakssamband som behöver analyseras (Intervju #2, 190114).

Exempel – 'Bengalincidenten'

Det kanske tydligaste exemplet på hur 'Trygg fotboll i Göteborg' har arbetat och implementerat 'trygg-i' modellen är arbetet efter den så kallade 'bengalincidenten' vid matchen mellan IFK Göteborg och Hammarby den 10 april 2018. Denna incident gjorde att konceptet fick prövas i 'skarpt läge' och har därmed beskrivits som något av ett 'eldkop' för TFGs struktur och arbetssätt, vilket de upplevde mycket framgångsrikt (Intervju #9, 190130). Ett skäl till denna framgång som lyftes var att de använder samma arbetsmetodik såväl i vardagen som i 'krissituationer' vilket ger en trygghet och vana i metoden. Vidare tvingar även metodstrukturen som sådan aktörerna att under ordnade förhållanden arbeta metodiskt och konstruktivt. Som jämförelse beskrevs att möten mellan aktörer efter tidigare incidenter, innan TFG, ofta kunnat bli kaosartade och präglade av brist på rationalitet, konstruktivitet och gemensam förståelse:

När någonting har hänt, traditionellt sett, så är alla arga. Och så kommer man in i rummet med en färdig bild av vad man borde göra. Och så skäller man på varandra för att man inte är överens (Intervju #9, 190130).

Det är även efter detta möte som en övervägande del av de konkreta åtgärder som genomförts inom TFG skapades. Således är det av intresse att närmare beskriva arbetet i detta specifika fall för att illustrera arbetsprocessen och dess olika delar. I ovanstående fall handlar det om efterhanteringen av en allvarlig händelse, men det är av vikt att notera att implementeringen av modellen sker utifrån samma struktur såväl i det vardagliga som vid 'krissituationer', vilket av flera respondenter framhållits som en styrka (Intervju #9 190130; Intervju #2, 190114).

Initialt var det polisen som valde att ta initiativ till ett extrainsatt möte med 'akut lägesbildsuppdatering' för att, utifrån trygg i metodiken arbeta med frågan om pyroteknik. Bakgrund till detta var att det, efter denna läktarincident, blivit ett ökat tryck på Region Väst från andra Polisregioner att använda en minskad klackkapacitet som åtgärd i tillstånds- och villkorsgivningen (Extramöte operativa gruppen, 180503). Region väst har genom TFG valt en något annat väg än andra regioner, där klackkapacitetsreduceringen redan har implementerats vid flera tillfällen. Polisledningen i Göteborgs utgångspunkt och ambition var dock att andra möjligheter att komma överens (genom exempelvis samverkansforumet TFG)

om lämpliga åtgärder, först ska uttömmas, innan det blir aktuellt att skriva in sådana inskränkningar i villkorsgivningen av evenemangen (Extramöte operativa gruppen, 180503). Utifrån att det förekommit ett flertal incidenter på läktarna som involverat pyroteknik, inkluderat den här diskuterade mellan IFK Göteborg och Hammarby, valde Polisens Rättsavdelning (RA) att sända en skrivelse där de ställde frågor kring vad som hände samt hur aktörerna (nu inom ramen för TFG) skulle kunna bidra till en förbättring (Extramöte operativa gruppen, 180503).

Vid mötet deltog den externa processledaren, ett flertal representanter för polisen, inklusive en representant för rättsavdelningen samt en representant för IFK Göteborg. Utifrån 'trygg i' modellen inleddes mötet med en genomgång av *lägesbilden*. Detta skedde genom att samtliga närvarande fick möjlighet att beskriva sina upplevelser av händelseförloppet under och kring den aktuella matchen mellan IFK Göteborg och Hammarby (Extramöte operativa gruppen, 180503). Enligt framkomna beskrivningar inleddes händelseförloppet före avspark med att sju stycken, av förening och polis, kända individer med våldskapital (tillhörande firmagrupperingen Wisemen) upptäcktes ta sig in, och sedermera befinna sig på en sektion på övre etage, i närheten av bortasektionen, innehållande Hammarbysupportrarna. Även om deras attityd inledningsvis inte beskrevs som direkt aggressiv, stegrades detta i takt med att matchens avspark närmade sig. Runt denna tidpunkt fördes en diskussion, mellan ansvariga på arenan (polis och förening), huruvida de skulle förflyttas därifrån. Detta i syfte att förebygga potentiella ordningsstörningar genom att förändra situationen; dvs en situationell preventionsåtgärd. Dock togs beslut att avvakta med motiveringen att individer från firmamiljön tidigare befunnit sig på denna del av läktaren utan att ordningsstörningar och liknande problem hade uppstått (Extramöte operativa gruppen, 180503). Något innan avspark började de sju supportrarna utöva provokationer riktade mot bortasektionen, vilket fick till följd att det från sektionen med hammarbysupportrar kastades en antänd pyroteknisk pjäs (bengal) i riktning mot de provocerande göteborgarna. Denna pjäs missade dem, men träffade en kvinna bakom dem på läktaren. Vid det tillfället ökade trycket på att de sju individerna behöver flyttas därifrån för att undvika eskalering med ytterligare ordningsstörningar.

Som ett första steg i arbetet med att försöka förflytta dem, i linje med ett graderat arbets sätt (se t ex Madsen, 2017), sändes först föreningens SLO fram till individerna i syfte att förmå dem att avlägsna sig från aktuell sektion. Detta var dock ej framgångsrikt, varpå föreningens säkerhetsansvarige gjorde ett likartat försök till dialog. Efter viss inledande aggression gjordes

överenskommelsen att individerna skulle få sitta kvar till halvlek för att sedan avlägsna sig. Detta under förutsättning att inga fler incidenter skedde. Motiven till detta kan förstås dels utifrån individernas våldskapital där ett mer direkt ingripande skulle kunna få dem att göra motstånd, vilket kunde leda till mer ordningsstörningar inne på läktaren. (Intervju #1, 190111; Intervju #9, 190130; Extramöte operativa gruppen, 180503)

Inom kort efter att den första bengalen kastats, kastades ytterligare en, denna gång riktad mot sektionen 'Levande sittplats' (LS) på andra sidan om bortasektionen. LS är en sektion med aktiva supportrar, på övre etage, i närheten av bortasektion. Till saken hör också att det mellan denna sektion och bortasektionen förekommit spänningar tidigare; bland annat har det en gång tidigare förekommit bengalkastning från bortasektionen 2015, även denna gång då Hammarby var på besök. Utöver det beskrivna kastandet av bengaler, antändes på 'vanligt sätt' ett större antal pyrotekniska pjäser på såväl bortasektionen som IFK Göteborgs klackläktare på arenans andra kortsida. Båda kastarna identifierades på plats, samt ytterligare en som antände bengal på hemmalagets läktarsektion. Som tillägg till beskrivningen av denna händelse framhölls även på mötet (Extramöte operativa gruppen, 180503) uppfattningen att det finns en långsiktig trend och normförskjutning med ökad legitimitet och acceptans för pyroteknik samt minskad så kallad 'self-policing' i de fall det sker kastande av pyrotekniska pjäser.

Analys inom ramen för TFG

Efter den inledande lägesbildsanalysen, där aktörerna tycks ha uppvisat en relativt bred enighet kring det faktiska händelseförloppet var nästa steg att gemensamt identifiera *problembilden* och göra en *orsaksanalys* av dessa. Gruppen identifierade där följande sex problem i sin analys av problembilden: (1) bengaler kommer in på arenan, (2) Systematisk närhet i form av läktarsektionen LS placering, (3) Specifik närhet i form av enskilda individer som agerar provocerande från sektioner i närheten av bortasektionen, (4), Kastande av pyrotekniska pjäser, vilket även hänt förut, (5) Tillgängligheten (via nätet) för alla att köpa biljetter på vilken sektion de vill utan att föreningen kan ingripa samt (6) att det inom supporter-kulturen finns en 'pyrokultur' bland de aktiva supportrarna där okontrollerat eldande på läktarna i hög grad betraktas som legitimt (Extramöte operativa gruppen, 180503). Denna problembildsanalys påminner mycket om vad som i andra sammanhang brukar betecknas som

en orsaksanalys, och ger en ganska god bild av hur aktörerna upplever att den situation som uppstod kan förstås.

Därefter ställdes frågan kring varför ovanstående företeelser är att betrakta som problem. Med andra ord vad *orsakerna* är till att pyrotekniken utgör ett problem. Genom ett gemensamt arbete listade då gruppen ett antal exempel: (1) Pyrotekniken kan utgöra en brandfara, (2) Pjäserna kan användas som vapen genom att de kastas, (3) Rökutvecklingen från pjäserna, (4) Vissa av pjäserna kan utgöra en skaderisk i form av att de 'droppar' glöd och liknande som kan skada såväl människor och kläder et cetera, (5) Maskeringen som supportrarna gör för att undvika att bli identifierade kan bidra till en känsla av otrygghet hos andra besökare.

Åtgärder

När lägesbilds- problem- och orsaksanalys genomförts tog aktörerna en stund individuellt för att ta fram möjliga åtgärder på kort-, medel- respektive lång sikt. Därefter samlades gruppen för att presentera och diskutera de framtagna åtgärderna. Totalt sammanställdes sex åtgärder fördelade på de tre tidsspannen med två åtgärder som skulle genomföras för respektive tidsspänn. De fyra åtgärder som framtoogs för genomförande på kort och medellång sikt är alla sådana som avser i preventivt syfte förändra de situationella förutsättningarna för att minska risken för framtida ordningsstörningar. Dessa kommer att diskuteras mer utförligt i avsnitt 4.2, men ska kort redogöras för i detta avsnitt.

På kort sikt beskrevs behovet av dels att (1) sätta upp så kallade 'kastnät' mellan de aktuella sektionerna för att på så vis förebygga kastande av föremål (och i synnerhet pyroteknik), samt att det skulle (2) tas fram en gemensam handlingsplan för flytt av enskilda supportrar som ska implementeras vid liknande situationer där kända supportrar med våldkapital befinner sig på en sådan plan på arenan att deras närvaro och agerande, som i detta fall, kan bidra till en eskalerande situation. Denna är numera implementerad och accepterad av alla parter.

På medellång sikt framkom dels att (3) sektionen 'levande sittplats' behöver flyttas till en annan del av arenan för att undvika närheten till bortasektionen och den friktion som då regelbundet uppstår. Med anledning av att pyrotekniska pjäser inkommer på arenan, trots visitation av supportrar framfördes ett behov av att (4) göra en systematisk översyn av visitationsprocessen för att utröna huruvida det finns förbättringsmöjligheter.

De två sista åtgärderna som framkom beskrevs som långsiktiga och bestod av att (5) arbeta med normförändring kring pyroteknik samt (6) finna en långsiktig metod för att bygga en hållbar interaktion med supportermiljön. Dessa specificerades inte lika konkret som de övriga fyra punkterna, men exempel som framkom på möjliga långsiktiga åtgärder var att arbeta för ett legalt pyroteknikalternativ (inkluderat nya gemensamma tester), som skulle kunna ändra normerna kring den illegala. Gällande punkt 6 diskuterades bland annat att problembilden i interaktionen mellan supportrar och Polis blivit personbunden och att det från vissa supportergruppens sida finns en aversion mot enskilda poliser, utredare och även åklagare som förhindrar dialog och samverkan (Operativa gruppen, 180611). Dessa två mål är de som tydligast kan relateras till de målsättningar med TFG som preciserades under projektets planering (Almgren, 2017). Normförändring kring pyroteknik kan ses som en form av social prevention, även om det kanske framstår som en mer kollektiv normförändring än den individuella prevention som från början var planerad. En hållbar interaktion med supportermiljön är tydligt kopplat till det mål om ökat förtroende för polis och andra myndigheter som funnits med som mål från början, även om detta mål ofta tagit en något mindre uttalad roll i dokumentationen (Almgren, 2017).

Slutligen diskuterades under respektive åtgärd vilka metoder, resurser och organisation som fanns tillgängligt. Som ett exempel kan nämnas utredandet av att införa ett kastnät. För denna åtgärd behövde klargöras frågor kring vem som ska ta fram nätet, vem som ska montera, vem som ska stå för kostnaderna samt om det eventuellt skulle skrivas in i villkorsgivningen. Vidare beslutades att IFK Göteborgs säkerhetsansvarige ansvarar för att ta fram ett beslutsunderlag samt kontakta arenaägaren Got Event för diskussion kring ovanstående (Extramöte operativa gruppen, 180503).

Alla de sex på mötet framkomna åtgärderna har därefter inkorporerats som en stående del i den operativa gruppens agenda, där deltagare har tilldelats ansvarsuppgifter som sedan har följts upp på nästföljande möte. Denna ansvarsfördelning med tydlig uppföljning har i intervjuer framhållits som en framgångsfaktor för en effektiv samverkan (Intervju #4 190115). Åtgärderna framtagna för ett kort och med medellångt perspektiv har alla dessutom genomförts och/eller färdigställts inför 2019 års fotbollssäsong.

Sammanfattningsvis kan det alltså sägas att målen om att förbättra rutiner, struktur och handlingsplaner för samverkan och de planerade åtgärder som fanns kring detta till stor del

verkar ha uppnåtts. När detta testades i skarpt läge i samband med Hammarby-incidenten verkar det också ha lett till konkreta insatser för att förebygga ordningsstörningar, vilket vidare kommer att diskuteras i nästa avsnitt.

4.2.2 Situationella preventionsinsatser

Det arbete som TFG kan sägas ha kommit längst med under 2018, förutom samverkan, rör situationella preventionsinsatser. Det vill säga insatser och åtgärder som är ämnade att i ett brottsförebyggande och trygghetsskapande syfte förändra situationer så att exempelvis inte ordningsstörningar uppstår eller, om de ändå uppstår, minimera de negativa effekterna av dem. Flertalet av de har berörts under exemplet med 'bengalincidenten' under punkt 4.2.1, men kommer här att diskuteras lite mer utförligt för att ge en sammanställd bild av TFGs genomförda insatser. Även om tonvikten i tidig dokumentation inte låg på situationella preventionsinsatser tycks den övervägande delen av de åtgärder där arbetet nått längst under första året i TFG varit just sådana som rör situationell prevention. Här ser vi alltså en viss diskrepans mellan planerade åtgärder och implementerade åtgärder. Totalt har utvärderingen identifierat åtta situationella preventionsåtgärder som påbörjats och i vissa fall även slutförts under 2018. Sex av dessa kan helt eller delvis sägas vara åtgärder som springer ur hanteringen av 'bengalincidenten' och efterföljande krishantering medan de två sista utgår från andra identifierade problem under året.

a). Handlingsplan för flytt av enskilda

Ett av de första problemen som identifierades vid det akuta lägesbildsmötet efter 'bengalincidenten' var att risken för ordningsstörningar ökar om personer med ett vida känt våldskapital (vanligtvis tillhörande firmagruppering) köper biljetter och befinner sig på läktarsektioner i närheten av bortalagets supportrar (Extramöte operativa gruppen, 180503). Vidare identifierades att det inte fanns någon handlingsplan för hur de samverkande aktörerna skall agera i en sådan situation i form av vilka mått och steg som skall vidtas och i vilken ordning. Det gjordes förvisso försök att, utifrån ett graderat arbetssätt, med olika medel förmå individerna att avlägsna sig från den olämpliga platsen, men dessa följde inte en på förhand bestämd mall utan uppstod spontant. Således identifierades ett behov av att skapa en handlingsplan för aktörernas agerande om sådana situationer återigen skulle uppstå. I efterföljande möten diskuterades denna och efter att den skapats gick den bland annat ut på remiss hos polisen (Operativa gruppen, 180611). Denna handlingsplan har numera accepterats av alla parter (även om det också uttrycktes viss skepsis till om det verkligen var nödvändigt

med en handlingsplan för ett så ovanligt förekommande fenomen) och finns placerad i ledningshytten på arenan för eventuell framtida användning om behov uppstår (Extramöte operativa gruppen, 180919).

b). Införande av kastnät

Den andra kortsiktiga åtgärden som genomfördes som en effekt av 'bengalincidenten' var införandet av kastnät mellan bortasektionen. Utifrån beskrivningarna tycks detta ha två syften: dels avser det hindra föremål som kastas att faktiskt komma fram till den andra sektionen, dels har det en mer preventiv funktion genom att det kan hindra supportrar att kasta föremål som de vet ändå inte kommer nå det avsedda målet. Processen att införa detta leddes av föreningens säkerhetsansvarige som inledningsvis skrev beslutsunderlag och tog kontakt med Got Event för diskussion kring införandet. Efter att inledande praktiska frågor lösts genomfördes ett test under en match i september (Operativa gruppen, 180822), vilket bedömdes som framgångsrikt. Processen fortlöpte sedan med en diskussion mellan IFK Göteborg och Got Event kring de ekonomiska förutsättningarna för införandet (Operativa gruppen, 181121). Efter interna samtal inom polismyndigheten framhölls det vid denna tidpunkt även att polisens uppfattning och inställning är att kastnätet ska införas inför 2019, med hänvisning till att företeelsen med pyroteknikkastning skett mer än en gång. Föreningen uttryckte då en önskan om att detta i så fall bör skrivas in som ett villkor i tillståndsgivningen, för att deras ökade kostnader ska kunna motiveras (Operativa gruppen, 181121).

c). Flytt av sektionen levande sittplats

Den tredje åtgärden som framkom handlade om behovet att flytta sektionen levande sittplats (LS). LS är en sektion av aktiva hemmasupportrar där kulturen i någon mån kan liknas vid den på en klackläktare. Detta i kombination med att LS placering på arenan var i närheten av bortasupportrarnas läktare har gjort att det under längre tid förekommit fientlig och provocerande interaktion mellan LS och supportrar på bortasektionen (Intervju #9, 190130; Intervju #5 190115). I intervjuer har det beskrivits att LS tillkomst och placering uppstod i samband med de 'lugnaste åren' i föreningens supportertermiljö (runt cirka 2008 - 2009) varför det då inte betraktades som ett problem. Kulturförändringar under åren har dock gjort att LS placering under flera år har varit föremål för diskussion. TFGs processledare samt föreningens SLO fick därför i uppdrag att sammanställa den nuvarande placeringens ordningsinverkan samt förutsättningarna för att finna en alternativ placering på arenan (Extramöte operativa gruppen, 180503). Även om det framgick tydligt att IFK hade ambitionen att flytta LS inför 2019, oavsett supportrarnas inställning, var ändå en förankring bland supportrarna önskvärd

(Intervju #9, 190130). Själva processen att flytta LS till en annan plats på arenan inför 2019 har beskrivits som att 'stjärnorna stod rätt' i termer av att ledande individer inom LS redan var på väg att avsluta sitt engagemang och att de som avsåg ta över var tämligen positiva till en sådan flytt (Extramöte operativa gruppen, 180503). Det praktiska arbete som gjordes inom TFG bestod därför, utöver förankringen bland supportrarna genom SLOn, av mer praktiska frågor såsom involvering av arenan (GotEvent) och Rasta som driver kiosker och liknande. I detta betonades att en flytt av en sektion inte 'bara är att göra' utan det krävs en strategi och medvetenhet om att det kan påverka hela dynamiken och arenakonfigurationen (Extramöte operativa gruppen, 180919). I detta fall fanns det dock en stor enighet mellan alla involverade intressenter vilket tycks ha bidragit till en relativt smidig och enkel process. Vid operativa gruppens möte i november 2018 meddelades att 'flytten är klar' inför 2019. Slutligen påpekades att de praktiska konsekvenserna av flytten inte är helt klarlagda utan är någonting som kommer framgå under 2019 års säsong när den nya placeringen används (Operativa gruppen, 181107).

d). Ny översyn av visitationsprocessen

Det faktum att det, trots genomförande av visitation, antänds och i enstaka fall även kastas pyroteknik, riktade blickarna mot visitationsprocessen som sådan och om det fanns någon möjlighet att förbättra denna. Inledningsvis konstaterades att visitationsprocessen tidigare hade utretts med goda omdömen (Extramöte operativa gruppen, 180503). Denna ansågs dock inte ha dokumenterats tillräckligt (Operativa gruppen, 180808) varför det fanns ett behov av en ny översyn. Denna åtgärd betraktades inom TFG som en proaktiv åtgärd som i förebyggande syfte skulle klargöra huruvida föreningens åtagande om god visitation sköttes, innan exempelvis Rättsavdelningen eller annan instans lyfter frågan igen (Operativa gruppen, 180808).

Under hösten 2018 genomfördes två observationer av visitationsprocessen i samband med matcher. Utöver diskussioner kring de observerade händelseförloppen uppstod även ett resonemang kring de rättsliga förutsättningarna för visitationer. Detta uppstod ur att det i en annan stad framkommit ett rättsfall där visitatorn upplevdes som integritetskränkande (Operativa gruppen, 181107). Genom bland annat rättsavdelningens representant undersöktes rättsläget i det aktuella fallet, vilket i slutändan ledde till friande dom; men trots allt vållat viss oro bland visitatorerna kring vad som är tillåtet (Operativa gruppen, 181121). Efter visitationsobservationerna konstaterades att de genomfördes på ett korrekt vis (Operativa

gruppen, 181212), vilket gjorde att frågan bordlades för närvarande; även om det påpekade att resultatet av dessa observationer inte nödvändigtvis utesluter ett behov av fler observationer eller förbättringar av visitationsprocessen framöver.

e). Arbete med normförändring kring pyroteknik

Som långsiktiga åtgärder gentemot pyroteknik framkom, som tidigare beskrivits två åtgärder. Dels behovet att arbeta med en normförändring i supportermiljön kring pyroteknik. Dels ett behov att ta fram metoder för en mer hållbar och långsiktig interaktion med läktarmiljön. Att förändra normer är i grund och botten att betrakta som en form av social prevention, men eftersom fokus här ligger på det kollektiva uttrycket av normen (dvs att supportrar i grupp tänder bland annat bengaler) kan det även sägas ha vissa situationella inslag. Det handlar om att förändra en miljö, eller en rad olika situationer, och eftersom fokus i det socialt preventiva arbetet låg på individer har vi valt att behandla detta under denna rubrik. Det bör dock betonas att detta också bör ses som en delmängd av den sociala preventionen, vilket kommer att diskuteras vidare nedan.

Utgångspunkten för möjligheten att påverka normerna var att det uttrycktes en medvetenhet kring att de supportrar som idag förespråkar pyroteknik troligen kommer vara svåra att övertygas i frågan *att* pyroteknik används. Istället antogs perspektivet att de möjligen kan låta sig påverkas i termer av *hur* det används (Operativa gruppen, 180611), utifrån en säkerhetsaspekt. Ett sådant exempel skulle möjligen kunna vara att finna legalt tillåtna pyrotekniska pjäser (s.k. 'Bröndbybengalen'), vilka är under utveckling i Danmark (Operativa gruppen, 181107).

I denna fråga fick projektledaren och föreningens SLO särskilda uppdrag att överse möjligheterna till sådan påverkan (Operativa gruppen, 180611). Vid operativa gruppens möte den sjunde november 2018 framhölls ett förslag om att tillsätta en arbetsgrupp som systematiskt och metodiskt skulle arbeta med frågan om ett möjligt legalt alternativ; lista för- och nackdelar et cetera för att bygga upp en kunskapsbank i ärendet. Då detta skedde relativt nyligen har

troligen inte en sådan arbetsgrupp startat något arbete, utan det blir en fråga för 2019 års fortsatta arbete.

f). Framtagande av metoder för långsiktig, hållbar interaktion med läktarmiljön

Den sista åtgärden från 'bengalincidenten' handlade om att på lång sikt söka finna vägar att förbättra dialogen och interaktionen med supportertermiljön. Detta särskilt med de grupper som idag inte är intresserade av en dialog med Polisen (Operativa gruppen, 180611). Som tidigare nämnt konstaterades på den operativa gruppens möten att det här problemet i stor utsträckning har blivit personbundet, då många supportrar hyser en aversion mot enskilda poliser och utredare (Operativa gruppen, 180611). Dels beror problembilden även på uppfattningen och kritiken bland supportrar att systemet för hantering av fotbollsrelaterad problematik är alltför ensidigt repressiv (Operativa gruppen, 180808).

Utifrån supporterarnas perspektiv har en enskild supporterpolis blivit symbol för en alltför repressiv poliskår, vilket även förstärkts av händelser under året där supporterarna (Operativa gruppen, 181121). Relaterat till frågan om långsiktig interaktion har även frågan om införandet av evenemangspolis lyfts ett flertal gånger. Detta då det finns nationellt beslut på införandet, men att det nu har gått ”ytterligare ett år /.../ utan att evenemangspolis införts i Göteborg” (Operativa gruppen, 181107). Denna fråga har beskrivits som en väg framåt i frågan om interaktion mellan supportrar och polis då den /.../ kan vara viktig för långsiktig avspänning inom radikala delar av supportertermiljön”.

g). Krögarmöte för samverkan kring bortasupporterhantering

Även om många av de genomförda åtgärderna springer ur ett behov som framkommit i en allvarlig, akut händelse, finns det även exempel på åtgärder som kan beskrivas ha sitt ursprung i det mer vardagliga TFG arbetet. Både det så kallade krögarmötet, men även hanteringen av en buss till Elfsborgsupporterarna, kan sägas vara sådana exempel, vilket vi återkommer till nedan.

Företeelsen att det vid vissa match kommer ett stort antal supportrar till bortalaget har beskrivits som någonting i grunden positivt, men som ändå kan leda till problem (Almgren, 2017). Bakgrunden är en situation där bortasupportrar ofta har haft problem att finna någon, utifrån deras önskemål, lämplig pub i Göteborg att samlas på innan matchen. Detta, eftersom det har funnits en utbredd skepsis och möjligen till och med rädsla bland krögare att ta emot större följn av supportrar (Intervju #1, 190111). Detta har skapat oro bland polis på matchdagar eftersom de inte vet vart bortasupporterarna kommer ta vägen (Intervju #9, 190130). Oron grundas dels i att polisen därmed får svårare att vidta lämpliga förberedelser och organisering och att olika supportergrupper då riskerar att stöta på varandra.

Utifrån denna problem- och orsaksbild togs initiativ till att bjuda in krögare till ett möte med syftet att inleda en dialog om samverkan och samarbete kring välkommandet av gästande supportrar (Krögarmöte, 180503). De inbjudna krogarna har en geografisk position som polismyndigheten kunde acceptera utifrån ett ordningsperspektiv (Operativa gruppen, 180319). Mer specifikt syftade mötet till att informera om möjligheten för krögarna att göra en god affär, informera dem om vad de kan förvänta sig av en supportersamling samt informera om hur Polisen och gästande klubb kan stödja krogen (Operativa gruppen, 180319). Av ett större antal inbjudna krögare var det, efter sent återbud, endast ett fåtal som kom att delta. Utöver dessa deltog SLO, TFGs projektledning samt en inbjuden krögare från en annan stad med erfarenhet av att välkomna bortasupportrar med gott resultat (Krögarmöte, 180503). Inledningsvis beskrev den inbjudna krögaren sina erfarenheter och arbetssätt. Av beskrivningen framgick att krögaren vidtar förberedelser i form av kontakt med gästande lagets SLO, så fort spelschemat är lagt, för dialog. Vidare inbjuds supportrar att komma tidigt på matchdagen för att utsmycka med sitt lags färger, vilket även kompletteras med, av krogen inköpta tröjor et cetera. Krögaren har tagit fram ett enkelt och genomtänkt koncept med mat och dryck, där fokus är att kunna erbjuda snabb service. Gällande dryckesförsäljningen görs även en deal att en viss del av priset (ex 10 kr) går direkt till exempelvis supportrarnas tifo-kassa. Detta beskrevs ha flera fördelar, dels för krogen då fler supportrar väljer dem före konkurrenterna, dels för polisen och ordningshållningen då supportrarna samlas på ett ställe istället för utspritt samt även för ordningshållningen då det uppmuntrar till ett ansvarstagande bland supportrarna (Krögarmöte, 180503). Rörande ordningshållning har även ett medvetet val gjorts att inte använda ordningsvakter då det inom vissa supportergrupper finns en ovilja mot dessa. Istället beskrevs att krögaren har värdar som interagerar med gästerna för att skapa god stämning (Krögarmöte, 180503). Slutligen beskrev krögaren sitt koncept som tämligen lyckat då han endast hade haft en enda negativ incident under fem års tid. I den efterföljande diskussionen framkom några exempel på negativa erfarenheter som Göteborgskrögarna upplevt. Dessa var dock huvudsakligen inte supportrarnas 'fel' utan kritiken riktades dels mot tillståndsmyndigheten som vid ett tillfälle upplevts ha utförd en alltför rigid och strikt kontroll över alkoholserveringen. Detta trots att situationen, enligt krögarens beskrivning, var betydligt bättre än motsvarande situation 'vid midnatt en normal nattklubbskväll' (Krögarmöte, 180503). Vid efterföljande möte med operativa gruppen diskuterades detta, där det konstaterades att det är en fråga för strategisk nivå och togs vidare för diskussion och möjligheter att föra en dialog med tillståndsmyndigheten (Operativa gruppen, 180808).

Överlag bedömdes mötet framgångsrikt och ledde bland annat till att en krog som tidigare varit skeptiska till att ta emot supportrar, valde att göra det under en efterföljande match. Dock uppstod tyvärr skadegörelse vid detta tillfälle (TFG, 181107). Utifrån det valde TFG att följa upp med ett efterarbete för att tillsammans med gästande förening och gästande förenings officiella supporterorganisation, undersöka hur krögaren kunde stöttas i återställandet av skadegörelsen. För detta ändamål upprättades en plan där aktörerna bland annat undersökte om det genom föreningarnas nätverk fanns möjlighet att till en reducerad kostnad återställa skadorna på krogen (TFG; 181121). Trots den inträffade incidenten var krögaren, möjligen utifrån stödet från TFG, fortsatt positiv till att framöver välkomna bortasupportrar (Operativa gruppen, 181121).

h). Hantering av buss från korsvägen för Elfsborgssupportrar

Den sista situationella preventionsåtgärden som genomfördes under TFGs första år kan sägas utgå från en liknande orsaksanalys som för åtgärden kring flytt sektionen levande sittplats. Det vill säga en strukturell situation där närheten mellan supportergrupper gör att det riskerar att uppstå ordningsstörningar. I detta fallet utgick situationen från att Elfsborgssupportrar som skulle ta sig hem efter matchen blev kvar en längre stund vid korsvägen i Göteborg i väntan på en tillräckligt tom buss så att alla kunde åka med samma (Intervju #9, 190130). Genom detta uppstod risk för konfrontationer mellan dem och hemmasupportrar som rör sig mot den platsen. Inom ramen för TFG löstes detta problem med den relativt enkla, och lilla, åtgärden att se till så att den buss som elfsborgssupportrarna åker med, hämtar upp dem direkt vid arenan istället. I detta fall involverade samverkan Västtrafik, som alltså avsatte en buss specifikt för att få hem supportrarna. Ur ett situationellt perspektiv är det en rimlig insats för att minska friktionen mellan olika supportrar, och eftersom bussen ur Västtrafiks perspektiv troligen ändå får en rimlig beläggning är det en vinstaffär för alla inblandade parter.

4.2.3 Sociala preventionsinsatser

Ett av de mer framstående och genomgående tema i TFGs inledande dokument (Almgren, 2017) rörde det som där kallades intervenerande insatser. Det handlar om att få individer att i mindre utsträckning vara benägna till brott eller ordningsstörningar, implicit handlar det rimligen till relativt stor del om sådant som pyroteknik. Dessutom diskuteras drog- och alkoholanvändning bland ungdomar i detta sammanhang. Som framkom i kapitel 4.1 var det

tänkt att stödåtgärder inriktade mot individuella ungdomar skulle initieras för att uppnå en positiv förändring.

I såväl intervjuer som dokumentation framgick det dock att projektet inte nått särskilt lång i genomförandet av sociala preventionsinsatser mot unga supportrar. De planerade insatserna bestod dels av insatser som vilar på en helt frivillig bas, såsom exempelvis individer med missbruksproblematik och som inte är direkt aktuella för lagföring för ordningsstörningar eller liknande. För detta 'spår' har det inom TFG tagit fram en processbeskrivning/handlingsplan för hur aktörerna gemensamt skall agera i situationer där supportrar som kan bli aktuella för interventionen kommer till TFGs kännedom. Enligt denna handlingsplan är syftet och målet med den frivilliga interventionen att:

Bidra till långsiktig positiv förändring av supportermiljön runt IFK Göteborg och i staden i allmänhet, genom att arbeta mot problematiska beteenden, 'kringproblematik' och destruktiva normer. Mål: stödja social förändring för individer inom IFK Göteborgs supportermiljö (Extramöte operativa gruppen, 180919).

Den tänkta metodiken utgår från ett nätverksarbete där IFK Göteborg tillsammans med, för fallet, relevanta instanser inom Polismyndigheten och Göteborgs Stad involveras. Exempel på insatser som framgår inkluderar mentorskap, insatser kring drogavvänjning et cetera. Själva processen beskrevs gå till enligt en ordning där kontakt och kartläggning i första hand sker via föreningens SLO, då denna utifrån sin roll arbetar nära supportrar och därmed ofta är den som kan fånga upp individer i behov av hjälp. Efter etableringen av kontakt lyfts frågan till ansvariga i TFG där lämpliga åtgärder diskuteras. I processbeskrivningen noteras särskilt att detta bör skötas utöver ramen för TFGs operativa möten med hänsyn till att en sådan process behöver gå snabbt och vara diskret (Extramöte operativa gruppen, 180919). Därefter bjuds individen in till ett nytt möte där relevanta aktörer deltar och återkopplar med vad TFG kan erbjuda samt information om andra potentiella vägar för hjälp.

Under 2018 har två konkreta fall varit aktuella där inledande försök har gjorts med supportrar. Dessa har i dokumentationen benämnts som '20-åringen' respektive '35-åringen' (Operativa gruppen, 181107; Operativa gruppen, 181024). I båda fallen har det rört sig om individer med någon form av missbruksproblematik. Dock har båda dessa dragit sig undan varför inget konkret arbete har hunnit påbörjas. Undandragandet från erbjuden hjälp har dock beskrivits

som mycket vanligt hos personer med sådan problematik (Intervju #4, 190115), varför samma individer möjligen kan återkomma i ett senare skede.

Den andra delen riktades mot individer som är misstänka för brott och riskerar tillträdesförbud. I sådana fall hade TFG en ambition om att, när det bedöms mest lämpligt utifrån det aktuella fallet, kunna erbjuda en 'alternativ avstängning' antingen som komplement eller istället för den enbart repressiva åtgärden tillträdesförbud. Den legala utgångspunkten för ett sådant alternativ beskrevs utifrån att det i tillträdeförbudslagen uttryckligen framgår att "finns det mindre inskränkande åtgärder att vidta så ska man göra det" (Intervju #1, 190111). Således ger lagen utrymme för möjligheten till alternativa åtgärdsprogram om nettoeffekten bedöms kunna vara mer positiv än vid en enbart repressiv åtgärd. Ett sådant exempel som har framkommit på hur enbart repressiv åtgärd i form av tillträdesförbud kan få negativa nettoeffekter är att unga supportrar som tilldelas ett sådant hamnar i ett umgänge och miljö med andra, ofta äldre, avstängda supportrar i vilken destruktiva normer kan förstärkas och frodas (Intervju #1, 190111).

Genomförande av detta beskrevs dock som en komplicerad process som behöver involvera flertalet aktörer som till exempel åklagare och polisens utredare. Ambitionerna om att genomföra sådana interventionsinsatser har dock inte kommit igenom i faktiskt genomförande ännu. Behovet av att involvera en bred palett av aktörer inom olika myndigheter har framhållits som ett framstående skäl till svårigheterna att implementera detta arbete (Intervju #9, 190130). Utöver den komplexiteten har detta dels även berott på att det inte, till TFGs kännedom, framkommit någon 'lämplig' supporter att arbeta med (Intervju #4, 190114). Även för denna del av sociala preventionsinsatser är ambitionen att framta en processbeskrivning. Denna är ännu inte klar, men förhoppningar finns inom TFG att den ska vara färdigprocessad inom respektive organisation innan säsongen 2019 startar.

Sammantaget kan det konstateras att det trots att social prevention intog en tydlig roll i mål och planer inte har hänt mycket på detta område. Detta verkar dels bero på att det är komplext, men också på att det inte funnits någon uppsjö av fall att arbeta med, vilket i sin tur kan tänkas ha ett sammanhang med andra problem, såsom t ex den bristande tilltro till polis och andra myndigheter som finns bland risksupportrar och vilken diskuterades tidigare i detta kapitel. Till den sociala preventionen kan även kopplas arbetet med normförändring kring pyroteknik. Vi valde dock att behandla det under rubriken situationell prevention ovan eftersom det hade ett fokus mer riktat mot miljön än mot att ändra individer. Rent formellt bör det dock ses som en form av social prevention, och det arbete som där nu ska inledas kan

möjligen medföra att inriktningen om social prevention också får ett uppsving mer allmänt. Detta förändrar dock ej helhetsbilden av att det inte skett så mycket vad gäller den sociala preventionen, trots att det var en av de viktigaste punkterna i planerna för projektet.

4.2.4 Sammanfattning av implementering

Som visats i analysen ovan framstår det som tydligt att TFG uppvisat varierande framgång i att genomföra planerade insatser för att uppnå sina mål. Vad gäller samverkan framstår det som att processen överlag varit framgångsrik. Rutiner och struktur har utvecklats, samverkansarbetet har stärkts tydligt. Detta verkar också ha fått avtryck i en förbättrad förmåga att samverka kring ett konkret fall när organisationen sattes på prov efter Hammarbyincidenten. Sammantaget verkar projektet här ha varit relativt framgångsrikt ur ett mål-processperspektiv. Vad gäller den sociala inriktade preventionen har däremot inte så mycket verksamhet kommit på plats. Arbete med att förändra normer kring pyroteknik ska påbörjas, och arbetet med alternativa påföljder har fortfarande inte testats i skarpt läge. Det individuella stödet till individer i supportertermiljön som behöver hjälp för att lämna ett destruktivt beteende har delvis testats mot två individer, men dessa har valt att lämna verksamheten. Att det socialt inriktade arbetet inte har kommit längre verkar dels bero på att det saknas individer att arbeta med, vilket i sin tur kan tänkas vara relaterat till att dessa grupper är svåra att nå och har lågt förtroende för myndigheter. Till detta kan relateras att det inte funnits någon kommunikation utåt om TFG, vilket diskuteras mer i kapitel 4.3. Svårigheterna att implementera det sociala arbetet kan möjligen också ha att göra med att det helt enkelt är ganska svårt att arbeta med och tar tid att bygga upp rimliga arbetsprocesser. Som tidigare nämnts har socialt preventiva insatser i Sverige på senare år tyvärr ofta verkat ha svårt att nå framgång. Sammantaget verkar TFG ännu inte ha varit så framgångsrika på detta område, även om processer initierats vilka på lite sikt kan ge resultat.

Däremot har flera tydligt situationella insatser kommit på plats i relation till TFGs arbete, och den typen av förebyggande arbete kan därmed sägas ha övertrumpat planerna. Situationell prevention intog en mycket blygsam roll i målsättningar och planerade åtgärder, men har visat sig i konkret verksamhet under året. Här ska det kanske övervägas om just denna typ av insatser bör ges ett tydligare fokus även vad gäller mål- och planarbete i framtida arbete med TFG eller liknande samverkansprojekt.

4.3 Aktörernas upplevelser av implementeringen och dess hinder/förutsättningar

Som en sista del av utvärderingens resultat kommer detta kapitel redogöra för hur aktörerna har upplevt implementeringen och genomförandet av projektet samt vilka hinder och förutsättningar de identifierat. Av förklarliga skäl utgår detta kapitel till stor del från beskrivningar som framkom i intervjuer med aktörerna.

4.3.1 Implementering av arbetsmodellen och mötesstrukturen

Under inledningsfasen, när flera av deltagarna i operativa gruppen var ovana att arbeta med trygg i konceptet upplevdes ibland en viss svårighet i tillämpningen. Detta i form av att arbetet ofta fastnade i lägesbildsfasen genom till exempel diskussioner kring vad som menas med lägesbild (Operativa gruppen; 18022). Även om det inledningsvis fanns vissa svårigheter med att skapa en gemensam lägesbild var just detta arbete en aspekt av samverkan som av flera beskrevs som mycket positiv då den bland annat bidrar till en bättre förståelse för varandras utgångspunkter och perspektiv (Operativa gruppen, 181212; Intervju #2, 190114). Även samverkansformen i mer generella termer beskrevs som bidragande till ett bättre samverkans klimat och relationer mellan aktörerna. Den ökade förståelse för varandras perspektiv framhölls även kunna få positiva följd effekter genom att exempelvis Rättsavdelningens villkorsgivning kan utvecklas på så vis att de respektive villkor som uppställs bättre kan motiveras för föreningen (Intervju #9, 190130).

Under senare delar av projekt, när aktörerna var mer vana vid arbetssättet beskrevs istället en annan svårighet i arbetet med trygg i modellen. Nämligen att det ibland kan vara svårt att hålla isär olika steg av 'hjulet' samt att det i iveren att nå framåt finns en risk att steg hoppas över i modellen (Operativa gruppen, 180222). Som en framgångsfaktor och implikation till andra regioner som vill införa ett liknande projekt som TFG, lyftes just vikten av att 'vara trogen' till modellen och dess struktur (Intervju #9, 190130). En av de kanske starkaste implikationerna som framkom i intervjuerna var vikten av att redan från början sätta en fast och regelbunden mötesstruktur för att samverkan skall bli framgångsrik (Intervju #9, 190130). Slutligen betonades även betydelsen av effektivitet inom mötesstrukturen. I detta fall belyst och exemplifierat av bland annat de justeringar som gjordes när möten får externa besökare.

Utifrån projektets ambition om att kunna utgöra ett pilotprojekt där arbetsmetoden ska kunna komma att implementeras även i andra städer fördes ett resonemang i ett par av intervjuerna

kring potentiell personbundenhet. Utifrån beskrivningarna framkom dock att projektet som sådant, och i synnerhet den andra mer strukturerade delen, tycks ha minskat risken för detta:

Jag tror faktiskt att det vi gör här tar bort beroendet av personbundenheten, jag tror att man genom det här systemet ökar sannolikheten för att personerna ska hitta varandra. För tidigare, skulle jag säga, att det bara berodde på person (Intervju #9, 190130).

En aspekt som beskrevs utgöra en skillnad mellan Göteborg och andra städers potentiella implementering av modellen var det faktum att Polisen i Göteborg sedan tidigare hade vana att arbeta på det sättet genom trygg i Göteborg. Utifrån att det tycks ha funnits svårigheter för andra aktörer som inte arbetat med det tidigare att sätta sig in i modellen, är en rimlig tolkning att polisens erfarenhet kan betraktas som en faktor av betydelse för implementeringen, då svårigheterna annars troligen hade varit ännu större om ingen aktör besatt sådan erfarenhet.

4.3.2 Processledning och handledning i arbetssättet

Involverandet av den externa projektledaren har av flera beskrivits som något av en nyckelfaktor för de framgångar projektet har uppnått (Intervju #4, 190115). Samtidigt betonar flera respondenter att det inte nödvändigtvis berott på det faktum att det var en *extern* projektledare, utan betonar istället vikten av att rollen innehas av någon med auktoritet och/eller har ett tydligt mandat att leda, oavsett om den är extern eller kommer från någon av aktörernas organisationer (Intervju #9, 190130; Intervju #4, 190115).

Vidare framhölls också vikten av att orka hålla i arbetet (Operativa gruppen, 181212). Inför 2019 avslutas den BRÅ-finansierade delen av TFG, vilket i praktiken bland annat innebär att den externa projektledaren lämnar TFG (Intervju #9, 190130). Projekt- och processledningen kommer nu istället tas över av Polismyndigheten och närmare bestämt polisen med titeln 'samordnare evenemang'. (Operativa gruppen, 181024; Intervju #1, 190111). Viss oro har uttryckts i relation till detta (Intervju #4, 190115; Intervju #9, 190130). Detta inte på något sätt utifrån någon oro att den nya processledaren skulle sakna kompetensen att klara av uppdraget. Tvärt om. Däremot uttrycktes oron utifrån aspekten att det kan finnas en risk att han kanske inte kommer frigges den tid och resurser som krävs för att leda en såhär komplex process. Som en respondent uttryckte det:

Det kan även vara svårt att hitta en som är lämplig. Nu tror jag att [namn] är det om han får tillräckligt med tid men... grejen med en person som är lämplig är att ha förmodligen är lämplig för annat också (Intervju #9, 1901130).

Vidare framhölls involverandet av handledare under det inledande stadiet som betydelsefullt. Deras främsta uppgift var att se till så diskussioner och arbetet höll sig inom ramen för trygg i och inte 'föll ur' konceptet (Intervju #2, 190114). Andra respondenter har beskrivit deras deltagande och insats som mycket betydelsefull och att gruppen 'var lite beroende av att de handledde oss' (Intervju #5, 190115). En inte orimlig slutsats är att desto mer ovana deltagarna är att arbeta efter ett koncept som 'trygg-i', desto större är behovet av att de får möjlighet att på ett tidigt stadie får stöd av handledare.

4.3.3 Organisationernas organisering, kultur och arbetssätt

Flertalet respondenter framhöll att samverkan mellan organisationer med olika strukturer, kultur och arbetssätt har lett till en 'tröghet' som ibland har upplevts som frustrerande (Intervju #6, 190115). Det tydligaste genomgående exemplet på denna 'tröghet' är det faktum att TFGs grundläggande samverkansavtal till dags dato ännu inte har underskrivits av Göteborgs Stad. Även inom Polismyndigheten tog det ett antal månader innan ansvarig chef undertecknade detta (Intervju #5, 190115). Just att vissa processer, kanske i synnerhet i de offentliga organisationerna, ibland går långsamt framhölls som ett potentiellt hinder för projektet (Intervju #5, 190115). Relaterat till det ännu inte signerade avtalet har det även framkommit uttryckligen, såväl i dokumentation (Operativa gruppen, 181212) som intervjuer (Intervju #9, 190130) en önskan att Göteborgs Stad behöver kliva in fullt ut som deltagare i TFG, vilket naturligtvis förenklas om beslut tas (i.e. avtalet signeras) av ansvarig chef. Dock är de organiserade på ett sådant sätt att beslut behöver tas på en nivå ovanför stadsdelsnämnderna, då TFG är ett projekt som sträcker sig över alla Göteborgs 10 stadsdelar. Stadens deltagande består idag av representation från social resurs, men skulle kunna fortsätta utvecklas och involvera exempelvis fältarbetare och andra praktiskt orienterade yrkesroller (Operativa gruppen, 181212). Vidare lyftes även att det finns en viss svårighet att nå ut i de respektive organisationerna, även om det ofta finns en enighet kring sakfrågor och goda relationer mellan de som deltar inom ramen för TFG (Intervju #5, 190115). Som tidigare nämnt finns det komplexa frågor där flera delar av respektive organisation behöver involveras för ett framgångsrikt resultat, vilket betonar vikten av att finna vägar att informera och involvera hela organisationerna i det arbetet som sker i TFG.

För att nå framgång i det mer långsiktiga normförändrande arbetet och interaktionen med supportrar framhölls av ett flertal respondenter betydelsen av införandet av funktionen evenemangspolis i Göteborg (Intervju #5, 190115; Intervju #6, 190115). Vidare framhölls av fyra respondenter (Intervju #1, 190111; Intervju #3, 190114; Intervju #4, 190115; Intervju #5,

190115) betydelsen av att TFG, som en permanentad arbetsform behöver inkludera de andra Göteborgsklubbarna. Detta främst ur en rättssäkerhetsaspekt och rättviseaspekt, då i synnerhet när det gäller utvecklandet av alternativa eller kompletterande vägar till utdelande av tillträdesförbud.

4.3.4 Extern kommunikation om projektet

Ingen offentlig kommunikation har till dags dato publicerats av TFG, vilket skapat frustration hos samtliga aktörer (Intervju #1, 190111). Det enda som är skrivet i sammanhanget har publicerats av Enable Sverige (2018). Skälen som har angetts till att det inte, trots uttrycklig ambition och försök, har publicerats någon form av offentlig information om TFG har dels varit relaterade till organisationsskillnader mellan aktörerna. Det vill säga att det har varit svårt att framta en text som passar för publikation på såväl föreningens som kommunens och polisens respektive hemsidor (Intervju #9, 190130). Detta eftersom respektive organisation har tämligen olika målgrupper för informationen de publicerar. Dels har även tidsbrist angetts som ett återkommande hinder för skapandet och publicerandet av lämplig offentlig information.

Detta kan utgöra ett problem utifrån flera olika aspekter. Genom att supportrar inte har någon eller mycket lite kännedom om TFGs arbete blir alla interventionsinsatser beroende av att TFG ägnar sig åt uppsökande verksamhet. Hade däremot supportrarna nåtts av information kring möjligheten att få hjälp via TFG, hade istället de själva kunnat ta kontakten via exempelvis SLO. Just att TFG inte ska behöva ägna sig åt uppsökande verksamhet, utan tvärtom har uttryckts som en ambition att sträva efter (Intervju #9, 190130). Relaterat till detta har det även tagits hänsyn till att TFG behöver etablera ”en fungerande samverkansplattform” innan offentlig information publiceras /.../ ”så att vi inte kommunicerar någonting och sen bryter all ihop en månad senare för då verkar vi bara vara amatörer” (Intervju #9, 190130).

Slutligen framhöll en respondent att dokumentationen i form av dokument som kan presenteras för exempelvis andra delar av polismyndigheten, behöver utvecklas (Intervju #1, 190111). Som skäl angavs särskilt det tryck som har funnits från andra polisregioner kring det avvikande valet av arbetsmetod i Göteborg och ett därpå följande behov av att på ett tydligt sätt kunna påvisa hur TFG faktiskt arbetar.

5. Diskussion och Slutsatser

Från analysen framstår det som tydligt att framsteg skett vad gäller samverkan i takt med att TFG-organisationen utvecklats och satt sig. Aktörerna har fått ett tätare samarbete och bättre kontakter, och har dessutom fått en mer gemensam problembild att arbeta med. Ur ett processperspektiv är detta ett viktigt framsteg, och det hänger väl samman med planen där förbättrad samverkan var det som betonades starkast. Samtidigt bör det också ställas i relation till att det vi som utvärderare upplevt vara det huvudsakliga målet med TFG – minskad otrygghet – ligger flera steg bort i den interventionsteoretiska kedjan från en förbättrad samverkan. Förbättrad samverkan tillsammans med ökat förtroende för polisen ska leda till förbättrad situationell och social prevention vilket ska leda till minskade brott och ordningsstörningar vilket i sin tur ska leda till minskad otrygghet. Inom ramen för denna processutvärdering har vi ej för avsikt att studera effekter till vilket brott, ordningsstörningar och otrygghet kan räknas, men samtidigt måste det nämnas att det är långt ifrån säkert att en förbättrad samverkan får som effekt att otryggheten minskar. Det är inte orimligt att anta att så blir fallet, men det får framtida utvärderingar visa.

I denna processutvärdering ligger fokus på att förstå processen från syfte och målsättningar fram till och med implementerade åtgärder. Förbättrad samverkan kan där ses som en åtgärd, men den åtgärden är också ett medel på vägen mot mål om bättre förebyggande arbete. Ur det perspektivet verkar den utvecklade samverkan som tagit plats inom ramen för TFG också ha medfört en utveckling av arbetet med situationell prevention, där flera insatser framkommer i materialet som byggt på samverkan syftar till att minska ordningsstörningar i samband med matcher. Ett exempel på det är att VästTrafik la in en extra buss för att hämta Elfsborgs-supportrar så att dessa skulle få en smidig hemtransport istället för att bli kvar på platsen med potentiellt stökiga situationer som resultat, och flera andra exempel kommer från arbetet med att förhindra att bengaler kastas mot supportrar vilket föranleddes av en incident vid en match mellan IFK Göteborg och Hammarby. Här framstår det alltså som att arbetet kan ha utvecklats till att bli mer strukturerat för att förebygga brott. Samtidigt ska det noteras att det vissa av de åtgärder som vidtagits, t ex att sätta upp ett nät för att försvåra kastande av föremål från bortasektion, har vidtagits i andra fotbollsklubbar som inte har TFG också. Det är därmed svårt att säga med någon säkerhet hur mycket av det situationella arbetet som är direkt sprunget ur TFG och hur mycket som skulle ha skett i vilket fall som helst. Vår bedömning som utvärderare är dock att det verkar som att TFG medfört att det är lättare att samverka kring dessa frågor, och att TFG därmed åtminstone i viss mån varit bidragande.

Det blir här också av intresse att notera att det utvecklade arbetet vad gäller situationell prevention inte var något som betonades i den planering av projektet som gjordes under 2017 (Almgren, 2017). Det verkar snarare ha vuxit fram naturligt som en konsekvens av den fördjupade samverkan som tagit plats. Situationella insatser blir också ofta ganska konkreta till sin natur, och passar kanske bra för denna typ av samverkan, särskilt i inledande faser av arbetet då det är bra att ha konkreta insatser att samlas kring i sitt samverkansarbete.

Vad gäller de ambitioner som projektet haft om social prevention, alltså att bidra till att individer som ställer till med problem vid matcher får minskad benägenhet att göra så, verkar det som att projektet däremot inte kommit så långt. Detta intog en framträdande del i planeringen av projektet, men har rent konkret inte resulterat i så mycket verksamhet. Detta har troligen delvis berott på att detta arbete som var tänkt att inrikta sig mot individer i fotbollsmiljön med problem är beroende av att få kontakt med dessa individer. Då TFG inte marknadsförts eller kommunicerats över huvud taget blir den typen av kontakt helt beroende av att aktörer inom TFG söker upp personer som kan tänkas bli föremål för insatser. Så har också skett vid två tillfällen, men båda dessa tillfällen har den stöttande verksamheten avbrutits av individerna själva. Den sociala preventionen är också svårare, och mer beroende av ett långsiktigt arbete, relativt den situationella där konkreta insatser kan vidtas snabbt och ibland få positiva effekter. Vi vet helt enkelt inte riktigt vilken typ av sociala insatser inom detta sammanhang som skulle kunna förväntas ha en positiv effekt, och det blir då av naturliga skäl också svårt att göra något med det.

Till den sociala preventionen hör också tanken om att överväga alternativa mekanismer för att hantera överträdelser av regler. Rent konkret har det inom TFG diskuterats huruvida det ibland kan vara kontraproduktivt att ge unga supportrar tillträdesförbud till matcher, då detta riskerar leda till att dessa istället socialiseras in i att umgås med andra supportrar som är avstängda med potentiellt negativa framtida konsekvenser. Även avseende detta arbete har ett problem varit att identifiera personer eller fall där det aktualiseras att testa alternativa former av hantering, och dessutom har en stor tröghet i systemet med inblandade myndigheter gjort att arbetet upplevs som svårt att få på plats.

Med anledning av detta kan det i framtiden, och särskilt ifall andra städer eller klubbar överväger att införa en liknande samverkansmodell, övervägas om det kanske är bäst att under de första åren av arbetet inrikta sig mot samverkan och situationell prevention, och låta den sociala preventionen stå tillbaka lite initialt. När samverkansarbetet satt sig och kunnat yttra

sig genom en del situationella insatser blir det möjligt att tydligare kommunicera eller marknadsföra samarbetet, och sedan ta avstamp i en etablerad organisation, som genomfört konkreta insatser och börjat göra sig känd i bredare lager för att testa socialt inriktad prevention mot unga fotbollssupportrar som har ett destruktivt leverne.

En annan övergripande reflektion är att denna typ av samverkan är ganska svår, och därmed kräver en tydlig struktur och avsatt resurs. Det har i flera intervjuer påpekats att TFG varit beroende av en engagerad processledare, och vissa farhågor har rests kring hur projektet kommer fungera ifall det i framtiden inte finns en projektledare med tillräcklig tid avsatt för engagemanget. Dessutom har projektet dragit stor nytta av att ha hjälp av poliser med erfarenhet av att arbeta med Trygg i-metodiken som hjälpt till att få det arbetet på plats inom ramen för TFG. Detta är två lärdomar som vi tror det är viktigt att ta med sig om metoden ska spridas vidare. Det krävs att det finns stöd i form av processledning eller liknande för att få verksamheten att flyta, och dessutom behövs extra stöd åtminstone initialt för att få logiken kring Trygg-i-modellen att sätta sig i arbetet. Det bör här också noteras att detta kan tänkas vara svårare i andra städer då Trygg-i trots allt är ganska väl etablerad i Göteborg, och det därmed kan antas finnas ett försprång relativt andra platser där arbetet måste starta från noll.

Avslutningsvis vill vi också göra någon reflektion kring eventuella framtida effektutvärderingar. Vi som utvärderare har valt att tolka det övergripande målet med projektet som ökad trygghet, men det kommer tyvärr vara ett mål som är svårt att utvärdera i framtiden då det oss veterligen ej existerar någon förmätning av tryggheten i samband med fotbollsmatcher innan TFG startades. Däremot finns det möjligheter att följa upp utvecklingen vad gäller brott och ordningsstörningar eftersom det avseende detta finns statistik att tillgå. En framtida effektutvärdering skulle därmed kunna försöka utvärdera om utvecklingen avseende anmäld brottslighet har fått en mer positiv utveckling på, eller i närheten av, arenan under IFK Göteborgs matchdagar jämfört med andra göteborgsklubbar eller klubbar i andra städer. Det kan också övervägas att jämföra samma utveckling mer generellt i staden för matchdagar då Göteborg spelat jämfört med matchdagar för andra klubbar. Ett annat sätt att följa upp utvecklingen är att utgå från matchdelegaters rapporter om ordningsstörningar, vilket är en metod som tidigare använts för att studera fotbollsmatcher i Sverige (Priks 2014). Sammantaget tror vi att det hade varit både intressant och nyttigt att göra den typen av effektutvärderingar för att försöka följa upp vilka eventuella resultat TFG fått på situationen på och omkring matcher fått på mängden ordningsstörningar och/eller brottslighet.

Referenser

- Almgren, 2017. *Ansökan om ekonomiskt stöd år 2017*. Brottsförebyggande Rådet.
- Anderson, K. (2010). *Slutrapport om brottsförebyggandeprojektet Aslan 48 – mot ung brottslighet*. Brottsförebyggande rådet.
- Brunton-Smith, I. & Sturgis, P. (2011). Do neighborhoods generate fear of crime? An empirical test using the british crime survey. *Criminology*, 49(2), 331-369.
- BRÅ (2016). *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete*. Hämtad från:
https://www.bra.se/download/18.47fa372d1520dfb2fc559f39/1453792712863/2016_Samverkan_i_lokalt_brottsf%C3%B6rebyggande_arbete.pdf
- Chainey, S. & Ashby, M. (2012). *Problem-solving for neighborhood police*. Jill Danto Institute. Hämtad från: <http://library.college.police.uk/docs/Problem-solving-for-neighbourhood-policing.pdf>
- Enable Sverige (2018). *Perspektiv på svensk fotboll*. Hämtad från: <http://enable-sverige.org/wp-content/uploads/2018/12/181210-Perspektiv-p%C3%A5-svensk-fotboll.pdf>
- Göteborgs stad (2018). *Central samverkansöverenskommelse mellan Polisområde Storgöteborg och Göteborgs stad*. Hämtad från:
https://socialutveckling.goteborg.se/uploads/%C3%96VERENSKOMMELSE_p_olisen_g%C3%B6teborgs-stad_nov-2018.pdf
- Göteborgs stad (2019a). *Enhetskatalogen: Sociala resursförvaltningen*. Hämtad från:
<https://goteborg.se/wps/portal/enhetskatalogen!/ut/p/z1/hYu9DoIwFIWfhdX13kJtu7YOKDVRA0TahaA2pokiUVIjTy99AOOZvvMHFhqwfRf8tRv9o-9uszeWtXtSHIQiEnc5EbipkEm61iQvMzj-G9i5xh-SCGb-85amOZKCEi2Y4ii3epUxzWtVL6EEC9ZfwKRUiMgv9wz-7MbP4MAsYhK8e0cc7s1UudMkZZJ8AZCpiN0!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/>
- Göteborgs stad (2019b). *Om tillsyn*. Hämtad från:
https://goteborg.se/wps/portal/start/foretag/tillstand-och-regler/serveringstillstand/tillsyn/om-tillsyn!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8ziAwy9Ai2cDB0N_N0t3Qw8Q7wD3Py8fUwMfI31wwkpiAJKG-AAjgb6BbmhigAyn-t-/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/
- Hagström, M., Johansson, P., & Jurell, C. (2010). *Va för jävla pack e ni? – Berättelsen om Stockholms fotbollsklackar*. Stockholm: Imperial publishing.
- Holmgren, G. (2017). *Trygg i butik*. Presentation utvärderingsmetodik Malmö Universitet.

- Ivert, AK., Chrysoulakis, A., Kronkvist, K. & Torstensson-Levander, M. (2013). *Malmö områdesundersökning 2012: Lokala problem, brott och otrygghet*. Malmö stad.
- Latimer, J., Dowden, C. & Muise, C. (2005) The effectiveness of restorative justice practices: A meta-analysis. *The Prison Journal*, 85(2), 127-144
- Madsen, E. (2017). *Polis, Föreningar och Supportrar – Förutsättningar för samverkan mellan svensk elitfotbolls aktörer*. Magisteruppsats, Institutionen för Urbana studier, Fakulteten för kultur och samhälle, Malmö Universitet.
- Madsen, E., Khan, S., Williams, N., & Havelund, J. (2019). Swedish Supporter Liaison Officers in Action. *Idrottsforum.org*
- Månsson, O. (2016). Utan rättvis chans. *Offside*, 2, s. 45 – 57.
- Pedersen, ML (2013). *Kortlagning og evaluering af politiets bruk av bekymringssamtaler – og breve*. Justisministeriet (Danmark).
- Polisområde Storgöteborg (2017). Samverkansöverenskommelse Göteborgs stad IFK Göteborg.
- Priks, M. (2014). Do surveillance cameras affect unruly behavior? A close look at grandstands. *The Scandinavian Journal of Economics*, 116(4), 1160-1179.
- Radmann, A. (2015). *Vad är huliganism?* Malmö: Arx Förlag.
- Roxell, L. (2017). *Den kvantitativa delen v utvärderingen Sociala insatsgrupper 20-29 i Tensta-Rinkeby*. Stockholms Universitet.
- Sarnecki, J. (2017) *Utvärdering av Sociala insatsgrupper 20-29, Rinkeby-Tensta, Slutrapport*. Stockholms Universitet.
- Samverkansrådet (2014). *En nationell strategi för att minska otrygghet, brott och ordningsstörningar i samband med idrottsevenemang, 2014 - 2017*. Hämtad från: <https://polisen.se/siteassets/dokument/strategier/en-nationell-gemensam-strategi-for-idrottsevenemang-slutversion140604.pdf>
- Socialstyrelsen (2017). *Utvärdering av sociala insatsgrupper – effekter för individen*. <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20718/2017-10-20.pdf>
- SOU 2012:13. *En sammanhållen svensk polis – Betänkande av polisorganisationskommittén*. Stockholm: Fritze
- SOU 2012:23. *Mindre våld för pengarna – Delbetänkande av nationell samordning mot brottslighet i samband med idrottsarrangemang*. Stockholm: Fritze
- SOU 2013:19. *Mera glädje för pengarna – Slutbetänkande av nationell samordning mot brottslighet i samband med idrottsarrangemang*. Fritzes offentliga publikationer.

- Stott C., Havelund, J., & Lundberg, F. (2015). *Phase One Interim Report: Empirical Observations & Analysis*. ENABLE Research – Crowd research solutions.
- Stott, C¹., Havelund, J²., Lundberg, F³., Khan, S¹., Joern, L²., Hoggett, J⁴., Rasmussen, K⁵., & Vestergren, S⁶. (2016). *Policing football in Sweden – Enabling an evidence based approach*. ENABLE Research – Crowd research solutions (¹Keele University, Staffordshire, U.K.; ²University of Southern Denmark, Odense, Denmark; ³Djurgårdens IF, Stockholm, Sweden; ⁴University of the West of England, Bristol, U.K.; ⁵University College South, Haderslev, Denmark.; ⁶Linköping University, Sweden).
- Stott, Khan, Madsen och Havelund (2018). The value of Supporter Liaison Officers (SLOs) in fan dialogue, conflict, governance and football crowd management in Sweden. *Soccer and Society*.
- Vedung, E (2009). *Utvärdering i politik och förvaltning*. Studentlitteratur.
- Wong, JS., Bouchard, J., Gravel, J., Bouchard, M. & Morselli, C. (2016). Can at-risk youth be diverted from crime? A meta-analysis of restorative diversion programs. *Criminal Justice and Behavior*, 43(10), 1310-1329

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

Bilaga 2: Exempel på agendastruktur TFG – operativa gruppen

Bilaga 3: Mötesstruktur/dokumentöversikt

Intervjuguide Utvärdering 'Trygg fotboll i Göteborg'

Malmö Universitet

Denna intervjuguide avses utgöra en semistrukturerad mall vid genomförandet av intervjuer som en del av mål-processutvärderingen av projektet 'trygg fotboll i Göteborg'. Utvärderingens metod består dels i analys av, från projektet tillgänglig, dokumentation samt intervjuer. Intervjuerna genomförs med partsrepresentanter för de, i projektet, deltagande aktörerna IFK Göteborg, Polismyndigheten och Göteborgs stad. Genom att utvärderingen är en så kallad mål-processutvärdering syftar den till att undersöka projektets mål och arbetsprocesser snarare än dess utfall och effekter. Det specifika syftet med intervjuerna är därmed att komplettera dokumentationen genom att undersöka hur partsrepresentanterna för de respektive aktörerna beskriver sina upplevelser och perspektiv på projektet.

Aktör/Roll/medverkan i TFG

- Vad har du haft roll/medverkan i 'Trygg fotboll i Göteborg'?
 - Aktör
 - Roll/delaktighet
 - Tidsperiod

Projektets Bakgrund/Problembild

- Vad är din uppfattning kring projektets bakgrund. Dvs. Vilken/vilka problembild/er upplevde du/ni inom Polisen/IFK/Göteborgs stad som bakomliggande skäl till att starta/delta TFG-projektet?

Syfte/mål

- Vad uppfattar du har varit/är syftet med projektet 'Trygg fotboll i Göteborg'?
- Vad upplever du har varit/är målsättningarna med TFG?
 - Var någon av dessa mer primär/prioriterad över de andra?
- Upplever att syfte och/eller mål har förändrats under projektets gång? Hur?
- Upplever du att syfte/mål var tydligt klarlagt från början?
- Upplever du att alla aktörer varit eniga om projektets syfte/mål? Om det skiljer sig: hur?

Planerade åtgärder

- Utifrån ditt perspektiv, vilka åtgärder/insatser planerades i ett tidigt skede att genomföras för att möta projektets syfte och mål?
 - rörande samverkan?
 - rörande preventiva insatser?
 - Rörande intervenerande åtgärder/insatser? (handlingsplaner?)
- Hur upplevde du dessa planerade åtgärder?
 - Rimliga?
 - Svåra att nå? Etc

Genomförda åtgärder

Trygg i konceptet

Projektet tar utgångspunkt i 'trygg-i' konceptet.

- Har du erfarenhet av/arbetat utifrån detta koncept tidigare?
- Med egna ord, hur skulle du beskriva vad 'trygg-i' konceptet innebär?
- Hur har ni arbetat med denna i TFG?
 - 1. Lägesbild
 - 2. Problembild
 - 3. Syfte/mål
 - 4. Metod/Resurs/Organisation
 - 5. Aktivitet/Åtgärd
 - 6. Uppföljning/utvärdering
 - Vad upplever du att det finns det för fördelar/nackdel med den arbetsmetoden?

Samverkansprocess

- Hur upplever du att samverkansklimatet var mellan aktörerna innan TFG startade?
 - Polisen och IFK
 - Polisen och Göteborgs stad
 - IFK och Göteborgs stad
 - Övriga aktörer (Supportrar?)
- Hur upplever du att samverkansklimatet mellan aktörerna varit/påverkats under 2018?

- Hur upplever du att synen på problemområde/problemorsak (lägesbild) kring fotbollen förändrats under 2018?
- Hur upplever du att man/ni lyckats omsätta analyserna av problembilder i konkreta handlingsplaner 2018? Vilka har upprättats?
- Hur upplever du att ni kunnat leva upp till förväntningarna i upprättade handlingsplaner 2018?

Prevention och intervention

- Vilka gemensamma handlingsplaner upprättas på arbetsområdet under 2018?
- Hur många individuella fall/interventioner sker inom ramen för arbetsområdet under 2018?
- Vilka insatser har gjorts i de individuella fallen inom ramen för arbetsområdet under 2018?

Utvärdering

- Har det skett någon form av delutvärderingar av TFG?
 - Nämndes utvärdering av våren 180611?
 - Hur ser du generellt på TFG 2018?
 - Lärdomar?
 - Fördelar/nackdelar?
 - Utvecklingsmöjligheter?
 - Ledning 2019?

Bilaga 2: Agenda TFG – Operativa gruppen

Datum: ...

Tid: 13:00-15:00

Plats: Kamratgården

Närvarande: ...

Syfte: ...

Agenda

1. Introduktion
 - a. Övriga frågor att lägga till pkt 6?
2. Föregående möte
 - a. Uppföljning av beslut 1
 - b. Uppföljning av beslut 2
 - c. ...
3. Aktuella frågor
 - a. Kommande matcher under tvåveckorsperioden, tex
 - i. Förening A (h) 10/8
 - ii. Förening B (h) 20/8
 - b. Uppdatering kring pågående process/aktivitet 1
 - c. Uppdatering kring pågående process/aktivitet 2
 - d. ...
4. Lägesbild införkommande tvåveckorsperiod
 - a. Samverkansklimat mellan TFG-aktörerna – avstämning
 - b. Allmänna stämningar i supportermiljön
 - c. Hemmasupportrar
 - d. Bortasupportrar
 - e. Transport
 - f. Krogar
 - g. Marsch
 - h. Arena
 - i. Polistaktik

5. Aktivitet / åtgärd
 - a. Problembild & tänkbara åtgärder
 - b. Syfte och mål
 - c. Metod/resurs/Organisation
 - d. Uppföljning
6. Övriga frågor
 - a. Ev tillägg från 1a
7. Nästa möte / avslutning

Nästa inbokade datum skrivs in som påminnelse

Grund- / måldokument	Datum
• Ansökan till BRÅ	171121
• Lokalt samverkansavtal	171220
 Uppstart av TFG	
• Möte IFK Gbg CSR & SLO, Polisen och Enable <i>Sålde in idén om TFG till IFK:s ansv för hållbarhet och supporterkontakter.</i>	171026
• Möte IFK-Polisen-Enable <i>Konkretisering av hur TFG-arbetet skulle kunna organiseras & finansieras.</i>	171110
• Presentation av TFG för IFKs styrelse	180116
• Uppstartsmöte TFG <i>Första mötet efter att projektet finansierats etc. Arbetsformer diskuterades.</i>	180124
 Minnesanteckningar Operativa gruppen	
• Inledningsfas <i>Vi letade arbetsformer och utbildades i Trygg i-metodik. Notera att vi ser mötet 180503 som ett rutinmöte, trots att vi inte hittat de rutinmässiga formerna då. Ämnesområdet ska dock rymmas inom det standardiserade TFG-formatet.</i>	180222-180611
• Löpande arbetsrutiner <i>Efter junimötets utvärdering sattes rutiner och standard för arbetet.</i>	180808-181212
 Särskilda möten	
• Ledningsgruppen	180319
• Möte Social Resurs (Gbg Stad)-Polisen ENABLE Sverige <i>Försök att få in Gbg Stads sociala förvaltningar i arbetet.</i>	180417
• Möte om bortasupportermottagande m krögare i Gbg <i>Ett försök att hantera problematiken med att Gbg-krögare inte vill ta emot bortasupportrar.</i>	180503
• Om intervention mot riskbeteenden <i>Möte med flera aktörer – bla åklagare och utredare – för att informera om planerna på alternativa sätt att hantera unga supportrar som brutit mot regelverk.</i>	180821